

OM SØREN KIERKEGAARD SOM BOGSAMLER
STUDIER I HANS EFTERLADTE PAPIRER OG BØGER
PAA DET KONGELIGE BIBLIOTEK

AF

H. P. ROHDE

Da man for nogle aar siden begyndte at se sig om efter et sted, hvor Søren Kierkegaards endnu bevarede ejendele og andre ting, der belyser hans personlighed, kunne anbringes og udstilles – og samtidig sikres for eftertiden – faldt blikket blandt mange andre muligheder ogsaa paa Kunstindustrimuseet, der jo har til huse i det gamle Frederiks Hospital, hvor den stridbare filosof kæmpede sin sidste kamp.

Mangt og meget stillede sig i vejen, først og sidst alle moderne museers faste plageaand: pladsmangel. Selvom det til en begyndelse kun drejede sig om en mindstue – som det lidt kedeligt hedder – laa det i sagen, at der med tiden godt kunne blive tale om et helt lille museum. Og et saadant kan vist alle være enige om ligger udenfor Kunstindustrimuseets rammer. Derimod var det egentlig mere spidst end virkelig træffende, naar man bemærkede, at Kierkegaard og Kunstindustri jo heller ikke havde meget med hinanden at gøre. Vel var Kierkegaard først og fremmest den store tænker og skribent, men tillige var han den uhelbredelige æstetiker – og her kommer ogsaa kunstindustrien ind.

Det vældige forfatterskab kan efter sin hele karakter og sin forbavsende korte tilblivelsestid vanskeligt tænkes uden paa baggrund af et betydeligt materielt velvære. Kierkegaard erkender selv, at den aandelige anstrængelse medførte en udpræget epikuræisme. „Min Ødselhed – hedder det i en journaloptegnelse fra aaret 1850 – har derfor et væsentligt Forhold til min Productivitet, hvilken jeg forstod som min eneste Mulighed, og paa den anden Side som en ubeskrivelig Naade af Gud at skaffe mit Liv en saadan Betydning. Saaledes blev Alt ødslet for at holde mig i productiv Stand.“¹⁾

Alt blev ødslet – mad og drikke, bolig, klæder, og andre livsfornödenheder spenderede han paa sig selv lige saa rigeligt som udsøgt. Han spiste

den bedste mad, drak fin vin, gik lapset klædt og boede godt. Men til at bo godt hørte, foruden en rummelig lejlighed, at være omgivet af smukke ting. Kierkegaard, som var saa lydhør for sprogets fineste nuancer, var naturligvis ikke blind for linierne i et skab eller form og farve af en kop. Han, der lod sig køre lange ture i Københavns skovrige omegn for at komme i stemning, havde ogsaa forstaaet at indrette sig hjemme, saa stemningen ikke forduftede i det øjeblik han satte foden over dørtærskelen.

Vi ved af hans sekretær Israel Levin, hvordan han saa blev modtaget: der var af hans tjenestefolk blevet luftet ud, lagt i kakkelovnen og med stor omhu tilvejebragt nøjagtig den forønskede atmosfære. Kierkegaard „gik saa op og ned i Værelset, viftede med Lommetørklædet og saae paa Thermometret. Det viste $13\frac{3}{4}$, saa var han glad, og Pokker vød, hvordan de bar sig ad dermed, men der var altid, som der skulde være, acurrat $13\frac{3}{4}$. Vi toge da hver en Flaske Eau de Cologne og sprøitede hen paa Kakkelovnen og gave os saa til at arbejde.“²⁾

Kierkegaard var et arbejdsmenneske, men med udpræget sans for hjemlig hygge. Den komfortabelt indrettede lejlighed hjalp ham til at bære tungsindets, ensomhedens og de aandelige anstrængelsers tryk. Georg Brandes har i sin Kierkegaard-bog givet en kort, men malende beskrivelse af dette ejendommelige, indadvendte, i sig selv hvilende indendørsliv: „Men gik man saa en Vinteraften forbi hans Hus og faldt Blikket paa den lange Række af oplyste Vinduer, der gave den Etage, han beboede, et Udseende, som var den illumineret, da anede eller skimtede man en Suite af smukt møblerede, alle opvarmede Værelser, i hvilke den sære Tænkergik frem og tilbage under en Stilhed, som kun afbrødes ved Pennens Kradsen paa Papiret, naar han standsede for at nedskrive et Indfald i sit Manuscript eller en Notits i sin Journal; thi i alle Værelserne laa Pen, Papir og Blæk.“³⁾

„Smukt møblerede“ – Brandes siger lidt senere: „I faa Existenser har Blækket spillet saa stor en Rolle.“ Man kunne maaske ligeledes hævde, at i faa forfatterexistenser har indendørs brugskunst betydet saa meget. Ikke blot har Kierkegaard nydt den samlede fornemmelse af et smukt udstyret hjem, han har ogsaa i høj grad kunnet glæde sig over den enkelte ting, den enkelte festlige kandelaber, det enkelte kunstfærdigt forarbejdede møbel, det enkelte udsøgte materiale: mahogni, sølv, bronze eller porcelæn. De konkrete ting har været en nydelsesrig rekreation ovenpaa arbejdet med de abstrakte tanker.

Igen kan vi tilkalde Israel Levin som vidne: „Der var Tider, da jeg var hos ham indtil otte Timer om Dagen, engang spiste jeg hos ham hver Dag i 5 Uger. Der var ogsaa der saa uendeligt Vrovleri om meget, blot

for at give hans hungrige Aand Næring. Vi fik hver Dag Suppe, uhyre stærk, Fisk og et Stykke Melon, hvortil et Glas fin Scherry; derpaa kom Kaffen ind: 2 Sølvkander, 2 Flødekander og en Pose Sukker, der hver Dag blev fyldt paany. Saa aabnede han Skabet, hvori han vel havde en 50 Par Kopper, men kun et af hver Slags og sagde: „Saa, hvilket Par vil De nu have.“ Det var ligegyldigt, men det nyttede ikke, jeg skulde vælge et Par, og sagde da, at det vilde jeg have. „Hvorfor?“ Man skulde altid sige hvorfor, og langt om længe vare vi da færdige og fik Kopperne.⁴⁾

Man mærker, at legen ikke rigtig morede Levin. Det har Kierkegaard sikkert ogsaa mærket og derfor drilagtigt nok fortsat den. Saadan var han jo. Men man aner desuden, at han selv var mand for at skelne og udvikle hver enkelt kops særegne fortrin eller fejl. Levin har maaske overdrevet med tallet 50, men det viser dog, at samlerlidenskaben ikke var Kierkegaard fremmed. Levin tilføjer i forbindelse med Kopperne: „Han havde ligeledes en utrolig Mængde Stokke“.

Naar Kierkegaard danderede den paa Københavns gader og stræder var det med et vaagent blik ikke blot for menneskene omkring ham, men ogsaa for særprægede ting i vinduerne. Kræsen som han var, har der imidlertid ofte været et stort spring fra at opdage tingen til at købe den. Han har haft den typiske samlers tøvende vejen frem og tilbage, hans „langen und bangen in schwebender Pein“, hans gradvise vænning sig til tingen, indtil følelserne bliver for stærke og beslutningen træffes. I et brev til nevøen Carl Lund af 22. januar 1842 har han med humoristisk selvironi givet et eksempel paa denne sin svaghed, som netop vedrører en stok: „Den Nytaarspresent jeg havde tiltænkt mig selv, har jeg ikke været saa heldig med. I længere Tid havde jeg i Forbigaaende betragtet en tynd Stok, som stod i Vinduet hos en Kunstdreier; jeg kunde ikke ret beslutte mig til at købe den. Endelig steeg min Lyst en Dag saa høit, at jeg traadte ind i Boutiquen; hvad skeer, idet jeg vil lukke Døren, slaer jeg en stor Rude i Stykker, hvorover jeg besluttede at betale Ruden og ikke købe Stokken.“⁵⁾

Det klassiske, karakteristiske, i alle sine enkeltheder udførligt fremstillede tilfælde af denne art er dog det, man finder i Victor Eremitas fortale til „Enten-Eller“: „Det er nu omtrent syv Aar siden, at jeg hos en Marchandiser her i Byen bemærkede en Secretair, der strax første Gang jeg saae den tildrog sig min Opmærksomhed. Den var ikke af moderne Arbeide, temmelig brugt, og dog fængslede den mig. At forklare Grunden til dette Indtryk, er mig en Umulighed, men de Fleste have vel i deres Liv erfaret noget lignende. Min daglige Vej førte mig forbi Marchandi-

seren og hans Secretair, og jeg undlod aldrig nogen Dag i Forbigaaende at fæste mit Øie paa den. Efterhaanden fik hiin Secretair en Historie i mig; det blev mig en Nødvendighed at see den, og jeg tog til den Ende ikke i Betænkning, naar det en usædvanlig Gang gjordes fornødent, at gjøre en Omvei for dens Skyld. Alt eftersom jeg saae paa den, vaagnede ogsaa den Lyst at ville besidde den. Jeg følte meget vel, at det var en besynderlig Lyst, da jeg ingen Brug havde for dette Møbel; at det var en Ødselhed af mig at anskaffe det. Dog Lysten er som bekjendt meget sophistisk. Jeg gjorde mig et Ærinde ind til Marchandiseren, spurgte paa andre Ting, og idet jeg vilde gaac, gjorde jeg flygtigt et meget lavt Bud paa Secretairen. Jeg tænkte, at muligen Marchandiseren skulde have slaaet til. Det var da et Tilfælde, der havde spillet mig den i Hænderne. Det var saavist ikke for Pengenes Skyld, jeg bar mig saaledes ad, men for min Samvittigheds Skyld. Det mislykkedes, Marchandiseren var ualmindelig bestemt. Jeg gik atter en Tid lang hver Dag forbi, og saae med forelskede Øine paa Secretairen. Du maa beslutte Dig, tænkte jeg, sæt, den bliver solgt, saa er det bag efter; selv om det lykkedes Dig at faae fat paa den igjen, Du faar dog aldrig mere det Indtryk af den. Mit Hjerte bankede, da jeg gik ind til Marchandiseren. Den blev kjøbt og betalt. Det skal være den sidste Gang, tænkte jeg, at Du er saa ødsel; ja det er netop en Lykke, at Du har kjøbt den, thi saa ofte Du seer paa den, skal Du tænke paa, hvor ødsel Du var, med Secretairen skal der begynde et nyt Afsnit i Dit Liv. Ak, Lysten er meget veltalende, og de gode Forsætter ere altid ved Haanden.“

Selvom man i dette stykke trækker et og andet fra som digterisk overdivelse, indeholder det sikkert noget væsentligt af Kierkegaard selv. Det er navnlig interessant ved sin betoning af det mystiske element, som uden tvivl har vejet stærkt til hos samleren Kierkegaard ved siden af det rent æstetiske. Han har været hurtig til at læse en historie baade ud af tingen selv og af hans eget forhold til tingen. Som for H. C. Andersen, omend paa en noget anden maade, har tingene haft en tendens til at blive levende for Kierkegaard. De siger ham noget, han lægger skæbne i dem. Han har ikke mindst holdt af tingene som supplement til sproget. Naar Søren Kirkegaard gav en foræring, kunne man være sikker paa, at den var nøje overvejet, nøje afpasset efter situationen; desuden kunne man være næsten sikker paa, at den indeholdt et eller andet skjult budskab – eller en fint indpakket vits.

Men aldrig var han mere udspekuleret sindrig paa tingenes vegne, eller tingene mere raffineret veltalende paa hans vegne, end naar det gjaldt forholdet til Regine. Korrespondancen mellem de to i forlovelsestiden

slynger sig som en blomsterranke om en kæde af gaver, der – smaa eller store – stadig havde noget ganske særligt at skulle have sagt.

Den mest betydningsfulde af de mange ting med relation til Regine er maaske nok den berømte, saakaldte „Palisander Piedestal“. Den var bestemt for Regine – men hun fik den aldrig. Den indtager en bemærkelsesværdig plads i kunstindustriens historie ved at være udført efter Søren Kierkegaards eget udkast – ligesom Goethe engang tegnede et skrivechatol til sin elskede Charlotte von Stein. Kierkegaard har givet den en nærmere omtale i heftet i Papirerne med paaskriften: „Mit Forhold til hende“: „En Palisander Piedestal har jeg selv ladet gjøre, medens jeg boede paa Nørregade paa 1ste Sal. [Nuværende Nørregade 38, hvor S. K. boede fra 1840 til 1844.] Den er efter min opgivne Construction, og denne igjen efter Anledning af et Ord fra hende, den Elskelige i hendes Vaande. Hun sagde at hun gjerne vilde takke mig hele Livet igjennem for at maatte blive hos mig, om hun saa skulde boe i et lille Skab. Med Hensyn dertil er den dannet uden Hyller. – I denne findes Alt omhyggeligt gjemt, Alt, hvad der minder om hende og vil kunne minde hende om mig. Der findes ogsaa et Exemplar af Pseudonymerne til hende; der blev af dem bestandigt kun taget to Velin-Exemplarer, eet for hende og eet for mig.“⁶⁾

Ifølge en familietradition er denne „Palisander Piedestal“ identisk med en mahogni-piedestal, som er gaaet i arv fra Kierkegaards svoger, agent Johan Christian Lund til dennes søn proprietær Carl Lund og videre fra denne til nu afdøde konstruktør Søren Aabye Kierkegaard Lund, som skænkede den til Bymuseets Søren Kierkegaard-Samling.

Det er et spørgsmaal, om man behøver fæste sig større ved modsætningen mellem palisander og mahogni i den tids sprogbrug. Kierkegaard ynder ordet palisander – han bruger det f. eks. ogsaa i „Stadier paa Livets Vej“ om den i Søborg Sø opfiskede æske. Maaske har han forelsket sig i dets eksotiske klang. Boopgørelsen i Landsarkivet betegner de ialt tre piedestaler, han efterlod sig, som værende af mahogni, mens auktionskataloget over hans løsøre nævner en piedestal af palisander og en anden af mahogni. Det kunne se ud, som om ikke-fagfolk dengang – som vel forresten ogsaa nu – havde svært ved at se forskel.

Om man nu kan se den virkelige, berømte palisander-piedestal ude paa Bymuseet eller ej – har vi stadig væk i den citerede udtalelse et afgørende vidnesbyrd om Kierkegaards kuriøse, blandet mystisk-æstetiske interesse for tingenes ydre. Egentlig er det kun ganske konsekvent, at han, som i sin filosofiske og religiøse tænken saa stædigt pegede hen mod det enkelte menneskes personlige existens, ogsaa skænkede de enkelte tings eksistentielle fremtræden opmærksomhed. Og ligesom det ikke var ham lige-

gyldigt, hvordan den kop saa ud, han drak af, det bord, han sad ved, den stok, han gik med, havde han naturligvis ogsaa blik for den bogs ydre, han læste i – eller som han selv var forfatter til: „Der findes ogsaa et Exemplar af Pseudonymerne til hende; der blev af dem bestandigt kun taget to Velin-Exemplarer, eet for hende og eet for mig.“ Velin er jo en særlig udsøgt form for papir, som kan være baade tykt og tyndt; men her var der tale om det kostbare tykke velin, der minder om fortidens pergament. Hvad Kierkegaard ikke nævner, men som vi senere skal se, var indbindingen tilsvarende kostbar.

Søren Kierkegaard ejede efter samtidiges vidnesbyrd en ret betydelig bogsamling. Filosoffen Hans Brøchner har fortalt, hvor betaget han var „over hans store Bibliothek, der ganske imponerede mig.“⁷⁾ Og det var endda allerede i 1837, da biblioteket endnu langt fra kan have naaet sit største omfang. Men hvad er et stort bibliotek? Er det en halv snes tusind bind, som juristen Kolderup-Rosenvinges? Eller en snes tusind som teologen Rudelbachs? Eller op imod fyrre tusind som historikeren C. F. Wegeners?

Paa forhaand vil man ikke sætte Kierkegaards bibliotek til nogensinde at have naaet op paa størrelse med blot det mindste af de nævnte. Bøger er som ilden en god tjener, men en frygtelig herre. Kierkegaard kan formodes i nogen grad at have anlagt sin bogsamling efter hensynet til det bekvemmelige. Det har passet ham i hans skribentvirksomhed, været ham en uomgængelig nødvendighed, at have et nogenlunde fyldigt bibliotek om sig – dels til direkte opslag, dels til den spredte, halvt vegeterende læsning, som er saa stimulerende for produktiv litterær virksomhed. Men det har næppe maattet blive for stort. „Man maa begrænse sig – siger Johannes Forføderen – det er en Hovedbetingelse for al Nydelse.“ En talstærk bogsamling er et skrummel. Det maa ikke mindst den hyppigt flyttende Kierkegaard tidligt have gjort sig klart. Hvad han har manglet hos sig selv, supplerede han ved brug af offentlige og private biblioteker; Studenterforeningens og Athenæums bogsamlinger havde han endda halvvejs ved haanden i form af disses kataloger.

Men en samlernatur har han været ogsaa paa bøgernes omraade. Ligesom han undervejs gennem byen kunne lade sig friste af antikvitethandlernes vinduer, har han ogsaa i ny og næ forsynet sig med en bog, som han strengt taget ikke havde brug for, men som han nu engang fik lyst til. „... hvor mangan Bog – siger han i en optegnelse fra 1836 – har jeg ikke af en underlig drift købt og ladet ligge, indtil –“⁸⁾

Det kunne være et rent lune, et greb i posen paa maa og faa, men

oftest har det vel været en tankevækkende titel, der har appelleret til hans ynglende fantasi. Man ved jo, hvordan han havde det som læser: „Naar jeg læser en Bog, er det ikke saa meget det, der fornøier mig, det den er, som den uendelige Mulighed, der paa ethvert Sted maa have været, den vidtløftige Historie, begrundet i Forfatterens Individualitet, Studium etc., ethvert Udtryk maa have haft og maa endnu for Forfatteren have.“⁹⁾ Og om en bog som A. Günthers „Die juste-milieu in der deutschen Philosophie gegenwärtiger Zeit“ siger han – den 7. februar 1839 – at den „har en saa fortræffelig Titel, at jeg i den Grad har forliebet mig i den og beskæftiget mig med den, at jeg nok aldrig faaer læst Bogen, men bliver staaende ved Titelbladets Aphorisme.“¹⁰⁾

Alligevel virker hans bogsamling – at dømme efter auktionskataloget – ikke saa overraskende eller mærkelig, som man af hans lunefulde samlernatur skulle forvente. Theologi danner grundstammen med ca halvdelen af samlingen. Dernæst har han haft det væsentlige af den klassiske græske og latinske litteratur i tekster og oversættelser. Skønlitteraturen er ret spredt; den danske kun nogenlunde repræsentativ, den svenske er Bellman og ikke mere; derimod ser man, at han har haft Goethe og den tyske romantik ret fyldigt og endvidere de fleste europæiske hovedforfattere fra Dante og fremefter overvejende i tyske oversættelser. Hans studier i folkelitteraturen spores i en større samling folkesagn og folkeviser fra forskellige lande. Sluttelig kan nævnes en solid ballast af bibliografiske og andre haandbogsværker.

Skulle man tro auktionskataloget, har Kierkegaards bogsamling kun været paa et par tusind bind. Men han kan have haft – og har haft – bøger, som idag ikke kan identificeres. Hemmelighedsfuld som han var, kan det ikke udelukkes, at han f.eks. i visse tilfælde har skilt sig af med bøger, som kunne fortælle eftertiden mere om ham, end den havde godt af at vide. Talende spor kan være udslettet. Auktionskataloget er nok en vigtig, men samtidig meget svigefuld kilde til vor viden om Kierkegaards bogsamling.

Det er idag en meget sjælden bog. Det blev ifølge auktionsprotokollen trykt i kun 278 eksemplarer, og de fleste af disse synes at være forsvundet. Det var derfor yderst fortjenstfuldt af Søren Kierkegaard-Selskabet, da det for nogle aar siden besluttede at foranstalte en ny udgave. Den har alle Kierkegaard-interesserede god brug for. Men desværre, for at sige det uden omsvøb, er udgaven ikke helt blevet, som den burde. Det, man forventer af en saadan udgave, er først og fremmest, at den simpelthen *erstatte* det oprindelige katalog, som nu ikke mere er til at opdrive. Naar man sidder med det nye katalog i haanden, skulle det helst være med

en tryk fornemmelse af, at det ikke indeholder mindre end det gamle; ellers er det ikke noget brugbart arbejdsinstrument. Men dette minimumskrav honoreres ikke af denne udgave.

Udgiveren, Niels Thulstrup, erklærer ganske vist kategorisk i indledningen: „Alle Numre i *Auktionskatalogens Hovedafdeling er medtaget i denne Nyudgave.*“ (Kursiveringen er udgiverens.) Men dette holder ikke stik. Uden motivering er en række numre tværtimod udgaaet. Det gælder navnlig i afsnittet med Søren Kierkegaards egne Skrifter, hvor udgiveren blot bemærker, at her kun er medtaget de bevarede Eksemplarer, idet det tilføjes: „I Ktl. anføres ofte flere flere Eksemplarer, af samme Værk, og i Reglen af hvert et „nit. m. Guldsn.““ Det virker noget inkonsekvent, at det pludselig skal være et kriterium, at bogen er bevaret – de fleste af katalogets øvrige bøger er jo ikke bevaret. Selve begrebet er ogsaa uklart; eksemplaret kan jo være bevaret i privateje, hvilket denne udgave jo netop kunne medvirke til at skabe klarhed om ved præcis gengivelse af det oprindelige katalog. Vigtige oplysninger forholdes paa denne maade læseren. F. eks. faar han ikke at vide, at Kierkegaard ejede flere af sine egne bøger i svensk oversættelse, og at han havde en større samling af de mange artikler og smaaskrifter, der blomstrede op af diskussionen omkring ham.

Hvad udgiveren ser meget stort paa, er det oprindelige katalogs bemærkninger om, at en bog er „nit.“ dvs. „nitid“, særlig rigt eller pyntelig udstyret med hensyn til indbinding. Saadanne bemærkninger er konsekvent udeladt, skønt det havde været en smal sag at tage dem med, da de, udenfor afsnittet med Kierkegaards egne værker, kun forekommer i en halv snes tilfælde. Formodentlig har de smagt for meget af bibliofili. „Det maa bemærkes – siger udgiveren sammenfattende om hensigten med udgaven – at en udtømmende bibliografisk (ev. tillige bibliofil) Beskrivelse ikke er tilsigtet. Hensigten har ikke været at levere et boghistorisk Arbejde, men at give de nødvendigste, nøjagtige Oplysninger til sikker Identifikation af Indholdet af Kierkegaards Bibliotek.“ Men rent bortset fra det problematiske i at sondre det bibliofile ud fra Kierkegaard, kan en bemærkning om en bogs særlige udstyr sige noget væsentligt om Kierkegaards forhold til bogen eller dens forfatter, som fortjener paaagtelse. Naar Thulstrup i indledningen til auktionskataloget om de nitide eksemplarer af Rasmus Nielsens værker siger, at det „sandsynligvis vil sige, at det er Dedikationseksemplarer“ – kan dette dokumenteres, ialfald for tre af bøgernes vedkommende. I brev af 12.12.1869 (D P5) skriver August Wolff til H. P. Barfod, at han ejer S. K.s eksemplarer af Rasmus Nielsens to bøger om evangelietroen og af den om Martensens dogmatiske oplysninger, og at de er forsynet med forfatterens tilegnelse.

Men naturligvis er identifikationen af samlingens bøger det, som maa komme i første række, og her har udgiveren ogsaa udført et resultatrigt, ikke ganske let arbejde. Det oprindelige katalog er hverken altid helt nøjagtigt eller fuldstændigt i sine titelangivelser; det er til tider forbundet med betydelige vanskeligheder at hitte ud af, hvad det egentlig er for en bog, der sigtes til. Mange problemer har udgiveren heldigt klaret, men af og til forekommer der et af disse ominøse tegn, om hvilke Holberg siger, at „naar de kommer udi Bøger, betyder de icke meget got.“ I denne udgave er de numre, som ikke har kunnet verificeres, mærket med et kors. „At disse Numre – siger udgiveren – ikke har kunnet verificeres behøver naturligvis ikke at betyde, at de ikke længere eksisterer eller har eksisteret. I mange Tilfælde er blot Auktionskatalogens Angivelser saa ufuldstændige eller aabenbart saa unøjagtige, at Eftersøgningen med dem som Udgangspunkt har været uden positivt Resultat.“

Lykkeligvis er den sorg nu slukket. Blandt de bilag, som slutter denne afhandling, vil man, foruden fortegnelser over de omtalte udeladte bøger, finde en fortegnelse over de hidtil uverificerede bøger i verificeret skikkelse. Derefter mangler kun den endelige identificering af nogle landkort. Formodentlig kommer der en dag en rask kartograf og gør kaal ogsaa paa dem.

I de fleste tilfælde skal det indrømmes, at verificeringen mest er af teoretisk betydning. Men undertiden kommer der afgørende ting for dagen. F. eks. er det rart at vide, at nr. 617–18, „*Physiognomische Reisen*“, der i det oprindelige katalog er opført med Lavater som forfatter, tværtimod viser sig at være en satire over Lavater forfattet af Musäus. Ligesaa, at nr. 466, „*Christianismi restitutio*“ er den ulykkelige Michael Servets hovedværk, hvis grundtanker i den grad ophidsede Calvin, at han lod Servet brænde levende i Genève.

Auktionen afholdtes i Søren Kierkegaards lejlighed i Skindergade, hvorfra dog bohavet var solgt ved en anden auktion kort forinden. Tilstrømningen var stor, især af akademikere, lige fra de yngste studenter til ærværdige lærde som Rudelbach og C. F. Wegener. Blandt venner og beundrere af Kierkegaard bemærkedes Brøchner, skuespiller Høedt og digteren Christian Winther. En trofast byder var Kierkegaards nevø, Henrik Lund. Auktionen varede tre dage under publikums usvækkede interesse: „Ingen forgiæves Opraab“ – hedder det i auktionsprotokollen. Gennemsnitsprisen laa paa næsten en rigsdaler – meget højt for den tid.

Blandt køberne optraadte ogsaa Det kongelige Bibliotek, som hjemførte omkring et halvt hundrede bøger, der næsten alle er bevaret i deres oprindelige indbinding. Sammen med en række andre af Kierkegaards

bøger, som ad anden vej er kommet biblioteket i hænde, udgør de et værdifuldt hjælpemiddel til at komme bogsamleren Søren Kierkegaard nærmere ind paa livet. En fortegnelse over disse bøger findes blandt de efterfølgende bilag.

Kierkegaard behandlede sine bøger med nænsom haand. Kun sjældent indfører han noter eller indstreger. Undtagelsesvis skriver han sit navn foran i bogen; kun i et enkelt af bibliotekets eksemplarer synes han at have gjort det, men det er senere klippet bort, formodentlig af en nævenyttig autografsamler. Ellers er bøgerne indvendigt – bortset fra de ganske faa der er præget af biblioteksbrugernes slid – næsten som nye at se til.

Bindene er gennemgaaende i tilsvarende uberørt stand. De almindeligste typer er: halvskind, halv- eller helshirting og glanspapirbind. Paa shirtingbindene indskrænker rygdekorationen sig mest til en titel og en række tværlinier i guld. Halvbindene har en noget rigere forgyldning. Mere prangende bind hører til undtagelserne. Men alt i alt har Kierkegaards samling af lutter indbundne og lutter velholdte bøger været et stærkt virkende dekorativt element i hans i forvejen luxuøst prægede hjem.

Men hvem har nu indbundet bøgerne for Søren Kierkegaard? Ved at se paa bindene kan man nok hævde, at det gennemgaaende er solidt og godt haandværk – til tider ikke uden elegance. Det vil være af interesse at vide, om han har nøjedes med almindelige, ubekendte bogbindere, eller om han ogsaa her er gaaet til den eller de bedste.

Det første svar giver bindene selv. Mens hovedparten er usignerede, er ialt tre forsynede med etiket. Af disse er den ene A. F. Bollers, mens de to andre er N. C. Møllers. Bollers etiket, som findes paa udgaven af Fichtes Ethik fra 1850–53 i Kierkegaard-Arkivet, siger ikke saa meget, idet han ogsaa var boghandler, og Kierkegaard saaledes kan have købt bogen indbundet. Mere interessant er den Møllerske etiket. Sammenligner man hans bind med Kierkegaards øvrige bøger, viser det sig at en del kan bestemmes som værende fra Møllers bogbinderi, især paa grund af brug af samme stempler. De to signerede bøger er fra aarene 1838–41, de paa anden maade bestemte bind har trykaarene 1795–1847. Foreløbig tør man da slutte, at Kierkegaard i tidsrummet 1838–47 kan have benyttet N. C. Møller som bogbinder.

Gaar man dernæst til arkivet dukker et par andre navne op. Det er i den i litteraturen om Kierkegaard ofte omtalte afregningsbog mellem ham og faderen fra aarene 1837–38.¹¹⁾ Her findes dels en post paa 5 rigsdaler til en bogbinder Berg, dels en post paa 15 rigsdaler til en bogbinder Falck, begge betalt i løbet af efteraaret 1837. Berg er formodentlig den

ansete J. C. Berg, der var bogbinderlaugets oldermand 1810-12, Falck den ikke mindre ansete J. C. Falck, der var oldermand 1836-40.

Fra et langt senere tidspunkt gemmer arkivet fire bogbinderregninger, og her vender N. C. Møllers navn tilbage. De omfatter tiden oktober 1849 til december 1850 og er alle fra hans bogbinderi. Endnu et navn dukker op, idet de fire regninger er kvitteret af L. C. Møller, N. C.'s søn.

Et vist billede begynder allerede at tegne sig, men det kan blive tydeligere endnu. Manuskripterne til Kierkegaards værker og hans private journaloptegnelser er for en meget stor del nedskrevet i indbundne bøger i kvartformat eller i forskellige slags kollegiehefter. Disse bøger og kollegiehefter er meget ofte forsynet med etiket – enten papirhandlerens eller bogbinderens; i sidste fald kan papiret været købt indbundet hos bogbinderen, men det kan ogsaa være købt hos papirhandleren, og derpaa leveret bogbinderen til indbinding. Det kan i denne forbindelse nævnes, at L. C. Møller, der i 1844 havde vundet sit borgerskab som bogbinder, i 1849 ombyttede det med borgerskab som papirhandler, saaledes at N. C. Møllers firma fra da af har omfattet baade bogbinderi og papirhandel.

Eftergaar man dette materiale i detaljer, aabner der sig rige muligheder for at kortlægge Kierkegaards forhold til sine leverandører af papir og bogbind lige fra forfatterskabets begyndelse omkring 1837 til afslutningen 1855. Af og til kan han naturligvis have haft ældre, ubrugt papir liggende, men med dette vist ret ubetydelige usikkerhedsmoment som modifikation, kan man nogenlunde aar for aar, efter de daterede optegnelser, følge Kierkegaards gang til papirhandler eller bogbinder.

Spredt melder der sig følgende navne: J. C. Falck, M. N. Melchior, N. A. Wahl og Wilhelm Wanscher.

J. C. Falck, den før nævnte bogbinder, forekommer dels med en indbunden bog papir i kvart, dels med en lillebitte, sirlig notesbog, den ene med optegnelser fra 1837, den anden med optegnelser fra ca 1842-43. (C P3 L2 og C P5 L3).

M. N. Melchior forekommer kun en enkelt gang med en notebog indeholdende optegnelser fra midten af fyrerne. Det passer til, at M. N. Melchior i 1844 nedsatte sig som papirhandler med butik Vimmelskaftet 14, overfor bager Rubow. Kierkegaard kan have været nysgerrig efter at se den nye forretning og dens indehaver, eller han har maaske villet vise den nyetablerede en venlighed. (D P8).

Den Wahlske Boglade forekommer nogle faa gange, ligeledes midt i fyrerne, med nogle jævne, graa kollegiehefter. Forretningen laa dengang St. Købmagergade 4. (B P29, 30, 32, 34 og 35).

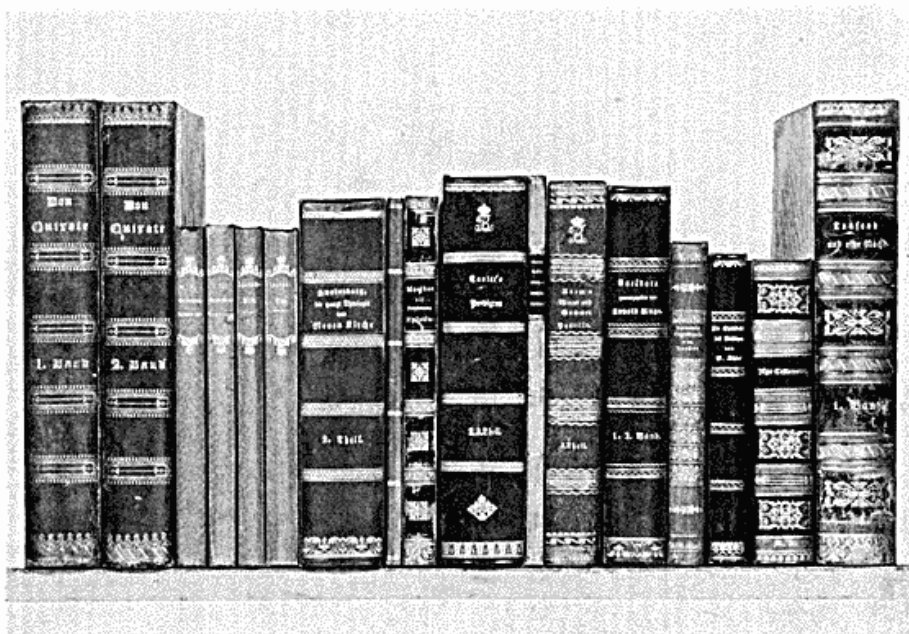
Wilhelm Wanscher forekommer tilsyneladende regelmæssigt fra 1854 til

1855 med nogle fint indbundne bøger papir i kvart. (P34, 36, 37 og 40). Han var en af byens mest ansete papirhandlere i de aar. 1833 havde han etableret sig paa Købmagergade i den forlængst nedrevne Vaisenhusgaard, nuværende nr. 44. Hurtigt fik han en meget betydelig og indbringende forretning, som bl. a. havde store leverancer til det offentlige og forsynede Adresseavisen med trykpapir. Det fortælles, som et eksempel paa hvor strygende det gik, at naar „Vognen fra Strandmøllen [hvis første-forhandler han var] kom ind med Papiret, holdt den et Øjeblik udenfor W., som medgav den en Følgeseddel til Adressecontoret, og dermed var den Forretning effectueret.“¹²⁾ To regninger fra 1845 i Kierkegaard-Arkivet (D P7) vedrørende trykning af „Stadier paa Livets Vei“ viser iøvrigt, at ogsaa Bianco Luno, der trykte de fleste af Kierkegaards bøger, købte sit papir gennem Wanscher.

Den livlige og elskværdige Wanscher deltog meget i det selskabelige liv, og vi ved desuden om ham, at han var en god personlig bekendt af Søren Kierkegaard. De traf hinanden gennem Kierkegaards svoger, den ovenfor, i forbindelse med piedestalen, omtalte agent Lund, hvis landsted „Tolvkanten“ paa Strandvejen Wanscher lejede i 1844. Et par aar efter købte Wanscher selv sit landsted paa Strandvejen, og i den anledning har hans datter fortalt en karakteristisk anekdote om Kierkegaard: „Jeg kan kun dunkelt huske ham, men mindes dog tydelig en Aften, hvor han var til Stede. Fader havde da købt Landstedet og alle de Tilstedeværende kom med Forslag om, hvad det skulde hedde: „Vilhelm's Ro“, „Johanne Lyst“ o.s.v. Saa foreslog Onkel Gottlieb Bindesbøll [arkitekten], at det skulde hedde „Nok“ og saa sagde Søren Kierkegaard: „Nok! – Hm! det er formeget – jeg vilde kalde det *immer noget!*“¹³⁾

Det er jo muligt, at de har set en del til hinanden i Kierkegaards sidste leveaar, og at Kierkegaard derfor er gaaet over til at give ham sin søgning. Men perioden er for kort og materialet for lille til at bygge paa; ogsaa Wanscher maa regnes blandt de spredte leverandører.

Endnu en gang peger viseren henimod N. C. Møller. Lige fra periodens begyndelse ca 1838 til omkring 1854–55 holder de Møllerske papirleverancer sig aar for aar som en bred, nogenlunde ubrudt strøm. Snart er det smukt indbundne halvbind, ligesom paa rigtige bøger, snart kollegiehefter i alle mulige farver; fra N. C. Møller stammer saaledes de berømte hefter i røde, lyseblaa, sorte og endnu flere farver med manuskriptet til „Begrebet Angst“. Indenfor det lange tidsrum giver visse forandringer sig til kende i etiketternes ordlyd; de kan have betydning som dateringsmærker og skal derfor anføres. Adressen Ulfeldsplads 97 skifter fra 1842 i Vejviseren navn til Graabrødretorv 97 (det nuværende nr. 12).

Bøger som, paa een nær, købtes af Det kongelige Bibliotek på auktionen efter Søren Kierkegaard. De to bøger yderst til højre har N. C. Møllers etiket. Bog nr. 2 fra højre, en udgave af Det nye Testamente, stammer ikke fra Kierkegaards samling; den er forneden paa ryggen betegnet med ejermærket M. N.

Men endnu til omkring 1844 bruges etiketter med det gamle adressenavn. En større forandring sker omkring 1850, hvor N. C. Møllers navn afløses af L. C. Møllers. Det kan staa i forbindelse med L. C. Møllers omtalte løsning af borgerbrev som papirhandler. Det kan ogsaa, som det senere vil vise sig, have en dybereliggende forklaring.

Men svaret paa spørgsmaalet, hvem der indbandt Søren Kierkegaards bøger, skulle nu være afgjort. I de sidste studenteraar, omkring 1837-38 har han vaklet mellem flere bogbindere. Men fra da af synes han at have truffet sit valg. Naar det tredobbelte materiale af bindene selv, regningerne og etiketterne i Papirerne samstemmende udpeger N. C. Møllers firma, maa man slutte, at det er her Søren Kierkegaard, i al fald som regel, har faaet sine bøger bundet ind.

N. C. Møller hørte ligesom Berg og Falck til byens mest ansete indenfor deres fag. Ogsaa han havde været oldermand, beklædte dette hverv de dengang normale to aar 1834-36, altsaa omtrent ved den tid Kierkegaard begyndte at bruge ham. Han har haft en god forretning, var fra begyndelsen af 3orne ejer af huset Ulfeldsplads 97.

Men i modsætning til en mand som Falck er han en næsten ukendt mand i litteraturen. Vil man have noget at vide om ham, maa man gaa til arkiverne. Han blev født i København i 1792, gjorde sit mesterstykke i 1820 og vandt samme aar borgerskab som bogbindermester. 1820 giftede han sig med Cathrine Marie Christensen. Fra 1820 til 30 havde han ifølge Vejviseren sin bopæl Ulfeldsplads 110, fra 1831 nr. 97. Folketællingsskemaet fra 1845 giver et indblik i omfanget af hans virksomhed. Da beboede han stuen og første sal med sin kone og deres eneste søn, den nybagte bogbindermester L. C. Møller. Hos familien boede desuden en 30aarig bogbindersvend, tre lærlinge og en ældre enke, der var beskæftiget med haandarbejde. Paa anden sal boede tjenestepigen Kirstine Niels Datter. Ret en patriarkalsk haandværksmester fra enevældens sidste dage.

Hvordan det gik til, at han blev Søren Kierkegaards bogbinder, ved man intet om. Men man har lov at formode, at det er naboskabet, der har bragt Kierkegaard i forbindelse med ham, idet han i aarene 1837-38 boede i Løvstræde, lige ved hjørnet af Ulfeldsplads. Men han har altsaa ret hurtigt anset ham som sin mand, hvad de bevarede signerede og paa anden maade bestemmelige bind da ogsaa fuldt ud gør forstaaeligt.

Naar Kierkegaard hist og her i breve taler om sin bogbinder, har man da lov at antage, at det er N. C. Møller han sigter til. I 1847 sender han sin svigerinde fru Henriette Kierkegaard en af sine bøger, ovenikøbet i hans eget haandeksemplar: „Det er fra Bogbinderens Haand (og i at bedømme Bogbinder-Arbejde er jeg dog vel upartisk) nydelig udstyret. – Det er gennemlæst af mig, og forsaavidt altsaa et læst Exemplar. See, nu er Alt i sin Orden. De kan et lille Øieblik beundre Bogbinderens Kunst, som De vil beundre en hvilken som helst anden Kunst-Gjenstand; derpaa kan De – et længere Øieblik, hvis det er Dem kjert, glædes ved Tanken om, at det er en Foræring.“¹⁴)

Kierkegaard har været tilfreds med hans arbejde, ellers havde han vel heller ikke holdt fast ved ham. Men af og til har N. C. Møller nok ikke kunnet sige sig fri for den fejl, der kendes fra saa mange udmærkede bogbindere: deres sendrægtighed. Kierkegaard skriver til sin nièce Henriette Lund: „Min kjere Jette! Du vil erindre, at den Tegnebog, med hvilken Du overraskede mig i sin Tid, kom efter Geburtsdagen. Jeg antager, at Bogbinderen har havt Skyld deri. Ja de Bogbindere, de Bogbindere! Nu har en Bogbinder igjen været paa Spil; thi det Claveer-Udtog, som jeg herved *overrasker* Dig med *efter* Geburtsdagen, var for længe siden kommen Dig tilhænde, hvis Bogbinderen ikke paa en høist uforvarlig Maade havde draget Tiden i lang Drag . . .“¹⁵) Man skulle dog tro, at saadanne forsinkelser har hørt til undtagelserne. Kierkegaard var ikke

nogen udpræget taalmodig natur og har næppe i længden villet finde sig i forsinkelser.

Antagelig er Kierkegaard kommet udmærket ud af det med N. C. Møller. Man kan godt tænke sig, at der med aarene har udviklet sig noget i retning af et familiært fortrolighedsforhold mellem dem. En slutbemærkning i det citerede brev til niëcen kunne tyde paa det. Han skriver efter en tankestreg: „– uagtet jeg dog sagde, at Bogen var til Dig.“ Det kan betyde blot, at han har sagt, den var til en niëce, men ordlyden peger alligevel snarere i retning af, at den lille Henriette Lund ikke var bogbinderen ganske ukendt.

Gerne ville man vide lidt nærmere, hvordan denne bogbinder var, fordi det ville sige noget om Kierkegaard udover, at han værdsatte hans arbejde. Helst ville man forestille sig ham som en rigtig gemytlig haandværksmester af den gamle skole, som sværger til sit arbejde, men ogsaa kan slaa en hyggelig sludder af. Den mand ville have moret Kierkegaard. Og paa een gang dæmrer der noget for En – hvordan var det – har ikke Kierkegaard et sted skrevet om en saadan haandværker – og var han ikke netop bogbinder? Jo, det er rigtigt – i indledningen til „Stadier paa Livets Vei“, disse „Studier af Forskjellige“, som Kierkegaard lader være „Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivne af Hilarius Bogbinder“; her fortæller den „muntre“ bogbinder om sig selv, sin familie og om en vis litteratus, fra hvem han har faaet de mærkelige papirer. Det er naturligvis en ren hypotese – men fristende er det, at lægge noget af forholdet mellem Søren Kierkegaard og N. C. Møller ind i Hilarius Bogbinders meddelelser. Kierkegaard har haft en skælm bag øret, da han skrev hele det stykke: med navns nævnelse bringer han sin sekretær „den fortjente Literatus Hr. I. Levin“ paa bane; under tilbørligt dække, for ikke at genere den gode mand, kan han have haft sin morskab af at præsentere ogsaa sin bogbinder for læseverdenen.

Hvis vi ikke allerede vidste det af den foregaaende undersøgelse, viser det sig her, at Kierkegaard var fortrolig med den praksis baade at lade sine bøger indbinde og sit papir hefte hos samme bogbinder: „For adskillige Aar siden sendte en mig velbekjendt Literatus en betydelig Mængde Bøger til Indbinding item adskillige Bøger Skrivpapir, som skulde hæftes i Qvarto. Da det var paa den travle Aarsens Tid, og Hr. Literatussen ikke jagede paa, som han altid var en gelind og føielig Mand, forbleve Bøgerne med Skam at melde over et Fjerdingaar hos mig.“ Maaske igen et lille vink om N. C. Møllers ikke altid lige store punktighed – og samtidig en selvironisk antydning af Kierkegaards englelige taalmodighed.

Det følgende kunne tyde paa, at N. C. Møller har været en meget talende bogbinder: „Og som det gaaer som Tydsken siger: heute roth morgen todt, og som Præsten siger: Døden kjender ingen Stand og ingen Aldere, og som min salig Kone sagde det: den Vei skal vi Alle, men vor Herre veed bedst naar det er tjenligt og saa skeer det nok med Guds Hjælp, som det altsaa gaaer, at selv de bedste Mennesker maac herfra, saa var imidlertid Literatussen død . . .“

Og hvor Hilarius Bogbinder taler om heftningen af de mystiske papirer „i et couleurt Omslag, at de ikke skulde ligge og flyde i Boutiquen, som min salig Kone pleiede at sige“ – kommer man uvilkaarlig til at tænke paa de mange hefter i omslag af mange forskellige farver i Kierkegaards eget arkiv.

Men omend nu denne dristige hypotese virkelig skulle holde stik, saa gik det, om ikke just som Tydsken siger: heute roth morgen todt, saa dog saaledes, at det tog en brat og sørgelig ende med den muntre bogbinder. Der er allerede i det foregaaende strejft et par omstændigheder, som i og for sig kunne se meget uskyldige ud: først regningerne som alle er underskrevet af L. C. Møller, skønt de strækker sig over mere end et aar; dernæst etiketterne fra omtrent samme tid, hvor der ligeledes sker det, at N. C. Møllers navn glider ud. Dertil kommer endnu et moment, som kræver en forklaring. Fra 1855 forsvinder N. C. Møllers navn ogsaa fra adressen paa Graabrødretorv og efterfølges af L. C. Møllers; men det skyldes ikke dødsfald, og desuden viser det sig, at hans navn ikke findes i de københavnske begravelseslister. Stadig væk kunne man gætte paa en ganske naturlig forklaring, f. eks. at N. C. Møller gradvis havde overdraget sin virksomhed til sønnen, og derefter var flyttet til en anden by for at henleve sine sidste dage. Men saadan hænger det ikke sammen. Forklaringen findes ved at efterse folketællingen fra aaret 1850. Her staar N. C. Møller stadig opført som boende Graabrødretorv 97 – men udfør rubrikken: Forstanden berøvede, er bemærket: „fra d. 20. Novbr. 1847.“ De øvrige triste kendsgerninger fremgaar af Sankt Hans Hospitals protokol i Københavns Stadsarkiv. Den 27. november 1847 indbragtes han, fra Almindeligt Hospital, til plejestiftelsens 1. afdeling, hvor han blev til sin død den 19. januar 1858. Naar han i folketællingen fra 1850 stadig opføres som boende i København, skyldes det maaske familiens haab om, at han skulle komme sig. Det fremgaar endvidere af protokollen, at sønnen har sørget for, at han sættes i bedste pleje.

Lars Christian Daudin Møller, som hans fulde navn lød, var 28 aar gammel, da han saa pludseligt og under saa nedslaaende omstændigheder maatte overtage det fædrene firma. Han var født den 26. juni 1819, kom

i lære hos faderen den 7. juli 1838, udførte sit mesterstykke i 1844 og fik borgerbrev som bogbindermester samme aar den 28. september. Som før nævnt vandt han i 1849 borgerskab som papirhandler. Senere udvidede han yderligere sin virksomhed, idet det af Vejviseren for 1855 fremgaar, at han ogsaa har faaet „Steentrykkeri“. Han har været en foretagsom og iderig mand. Paa industriudstillingen i København 1852 udstillede han ikke blot „En indbunden Bog“, men desuden „Prøver af Etiquets, Billeder og Legetøi.“ Men han faar ikke lutter ros for sit arbejde i anmeldelsen i Industriforeningens kvartalsberetninger: „Det af Møller udstillede Pragtbind af Thorvaldsens Værker frembyder det Særegne ved Behandlingen af Bladene, at de ikke vare syede, men fastlimede paa en Læderryg med en Kautschukopløsning, en for flere Aar siden anvendt Fremgangsmaade, man igjen har opgivet paa Grund af dens mindre Varighed.“ Man kunne tilføje: og en fremgangsmaade, man igen har taget op i vore dage. Heller ikke bindets dekoration finder naade: „De derpaa anbragte Guldforziringer, og den øvrige Anordning af Bindets Yderside, frembringer imidlertid en Virkning af Overlæsthed, som ikke svarer til den rene og storartede Simpelhed, som gaar igjennem Thorvaldsens Mesterværker.“ Derimod siges det, at de „øvrige fra Møllers Etablissement udstillede Arbejder, f. Ex. Etiketter m. m., vidne om meget roesværdige Bestræbelser i forskjellige Retninger, og de til Legetøi bestemte Billeder, som han i den senere Tid har frembragt, ville snart kunne erstatte en Deel af de Godtkjøbsvarer, som hidtil ere blevne indførte fra Tydskland . . .“ Om hans videre skæbne skal blot oplyses, at han med aaret 1863 forsvinder af Vejviseren og er død den 8. november 1873.

De vigtigste dokumenter til belysning af forholdet mellem Søren Kierkegaard og denne hans anden hovedbogbinder er de flere gange nævnte fire regninger fra aarene 1849–50. (Se bilag VI.) De viser paany, hvordan Kierkegaard baade fik sine bøger indbundet og sit papir enten blot tilskaaret eller tillige indbundet hos sin faste bogbinder, af hvem han ogsaa i et vist omfang har købt papiret. De viser endvidere, at det Møllerske bogbinderi baade har været mester for de almindelige bind i bogsamlingen og for de fine gavebind. Bibliografisk føjer regningerne intet til auktionskatalogets oplysninger udover maaske „Digtetekunsten“ af Oehlen-schläger og de par vanskeligt identificerbare bind af de kendte serier „Römische“ og „Griechische Prosaiker“.

L. C. Møller har været lidt usikker med hensyn til stavningen af sin exceptionelle kundes navn, snart staver han det med „je“, snart med „ie“ og snart glemmer han e't. At stavemaaden „Kjerkegaard“ forekommer, beviser atter at forbindelsen gaar helt tilbage til Kierkegaards første for-

fattertid; formodentlig har hans navn med den gamle stavemaade figureret i den gamle protokol. Gennemgaaende staves titlerne rigtigt, dog forekommer der en enkelt pudsigt forskrivning. Broderen P. Chr. Kierkegaards tidsskrift „Fortsættelser fra Pedersborg“ (hvor han boede) er i regningen kommet til at hedde: „Forjættelse fra Pedersborg“. Eller skulle der her gemme sig en lille spøg fra Kierkegaards side, som L. C. Møller har taget op?

Der kan imidlertid være grund til at gaa disse regninger endnu lidt nøjere efter i sammene. Man har lov at spørge: hvorfor er netop disse regninger blevet gemt? Der maa jo have været bunker af andre regninger. De skulle vel ikke have været gemt, fordi der var noget i dem, som ikke forholdt sig helt rigtigt? Regner man tallene efter, synes alt at være i orden. Derimod, sammenligner man regningerne to og to, røber der sig nogle mistænkelige gentagelser. I regningen af 31. december 1849 saavel som i regningen af 1. august 1850 figurerer Arnesens store latinske ordbog; og i regningen af 3. oktober saavel som i regningen af 31. december 1850 forekommer begge steder Newmans „Die Seele“. Og det gør det ikke bedre, at prisen paa Arnesens ordbog er forskellig fra regning til regning – selvom den er blevet nedsat fra 4 rigsdaler og 1 mark til 3 rigsdaler 4 mark og 8 skilling. Der kan næppe være tvivl om, at grunden til at regningerne er blevet bevaret ligger her. Iøvrigt bemærker man udfør Arnesen paa begge de paagældende regninger et lille blyantstegn. Den store tænker var ikke saa verdensfjern endda. L. C. Møller skal nok være blevet taget lidt i skole ved denne lejlighed.

Der findes et andet vidnesbyrd om, at Kierkegaard varaarvaagen overfor disse dobbeltposteringer. Det er et lille brev til nevøen Carl Lund: „Min kjære Carl! Disse Bøger har Bogbinder Møller sendt mig. Har Du ladet dem sætte paa min Regning? Vil Du oplyse mig derom, at vi ikke komme til at betale dem to Gange. Din Onkel. S. K.“¹⁶) Brevet er udateret, det er derfor ikke til at sige, om det er N. C. eller L. C., der refereres til. Skulle der være en forbindelse mellem den lille paamindelse til nevøen og de uheldige regninger?

Men, heldigvis, noget dybere skaar i forholdet til den haardt ramte bogbinderfamilie har de smaa unøjagtigheder næppe efterladt. Alt tyder paa, at Kierkegaard vedblivende har givet L. C. Møller sin søgning.

Saa meget om Søren Kierkegaard og hans bogbindere.

Forholdet til boghandlerne er betydelig lettere at udrede. Bevarede boghandlerregninger (se bilag VII) viser, at Kierkegaard har købt sine bøger mange forskellige steder. Dog kan man af regningernes størrelse no-

genlunde trygt slutte, at C. A. Reitzel har været hans vigtigste leverandør og P. G. Philipsen hans næstvigtigste – hvilket meget godt svarer til Reitzel som Kierkegaards hovedforlægger forfattertiden igennem og Philipsen som nr. 2. Det stemmer igen med Kierkegaards pejlen mod det bedste. Reitzel var i de aar ubestridt bogladen fremfor alle andre – det samlende punkt for det læsende publikum og den skrivende stand. „Bogen er udkommen. – hedder det i „Forord“ – Læseverdenen samles i Synagogen til gjensidig Underholdning. „Har De læst Bogen?“ – Nei! endnu ikke, men jeg har hørt, at det skal ikke være stort. „Har De læst Bogen?“ Nei! men jeg bladrede lidt i den i Reitzels Boglade, naar jeg blot vidste, hvem Forfatteren er.“¹⁷⁾

Et glimt af Kierkegaard set fra den anden side af disken giver Otto B. Wroblewski, som i aarene 1843–53 stod i lære hos Reitzel. „Søren Kierkegaards ejendommelige skikkelse – siger han – er en af dem, man ikke glemmer, om man saa kun een Gang har set den, endsige vi da, der saa ham saa jævnlig i Bogladen; han var ikke meget indladende, talte vistnok kun om Forlagsforetagender med Reitzel og med os i Bogladen om Bogkjøb; men et venligt Smil fra det dybe blaa, tungsindige Øje, hvormed han kunde se paa En, en sjælden Gang parret med et satirisk Træk ved Munden, naar en Ytring kunde more ham eller ægge ham dertil, havde en forunderlig betagende Virkning ialtfald paa mig.“¹⁸⁾

Desværre er den Reitzelske boglades kundeprotokoller ikke bevaret, men regningerne i arkivet, som med afbrydelser strækker sig fra 1836 til 1850 giver dog et meget godt indtryk af de Kierkegaardske bogkøb. Navnlig den endeløse regning fra 1836 er talende. Bortset fra august gaar der ikke en maaned, hvor han ikke aflægger bogladen en visit. Ofte gør han indkøb hver anden eller tredje dag. Der er ingen tvivl: en rigtig bogsnuser har den unge Kierkegaard været.

Alle disse regninger, baade fra Reitzel og fra de andre boghandlere, fortjener et nærmere studium. Mærkeligt at forskningen har levnet dem saa ringe opmærksomhed. Rent sporadisk er de benyttet – f.eks. af Carl Weltzer i hans artikel om Kierkegaards bogsamling i Berlingske Aftenavis den 21. december 1935 og af Niels Thulstrup i hans ovennævnte udgave af auktionskataloget – men aabenbart ikke læst og analyseret.

Lægger man dem ved siden af auktionskataloget, er det ret forbløffende, hvad de kan fortælle. Nu har Kierkegaardforskerne, den ene efter den anden, i over et halvt aarhundrede, karakteriseret og vurderet Kierkegaards bogsamling – hver gang har man kritiseret og suppleret forgængerne, men stadig, endnu hos Thulstrup i 1957, har metoden været den at sætte sig til skrivebordet med auktionskataloget i haanden. Det skal

ikke nægtes, at dette katalog er og bliver hovedkilden til vor viden om, hvad han har haft indenfor det ene og det andet omraade. Men hvad man ikke kan se, det er, hvad han ikke har haft.

Her er nogle udpluk af Thulstrups indledning til auktionskataloget: „Af D.F.Strauss ejede Kierkegaard Brøchners Oversættelse af hans „Troeslære“, men det er paafaldende, at hans epokegørende „Leben Jesu“ ikke findes . . .“ --- „Af Schelling ejede Kierkegaard ikke mange Skrifter . . .“ --- „Kierkegaards Samling af dansk Skønlitteratur var ikke stor . . .“ --- „Af Hauch ejede Kierkegaard kun „Slottet ved Rhinen“ --- „man undrer sig over af Fru Gyllembourg kun at finde „To Tidsaldr“ . . . „Og for nu at slutte: „Svensk Skønlitteratur har Kierkegaard ikke haft Interesse for. Der fandtes kun Bellman . . .“

De bevarede boghandlerregninger gør i virkeligheden alle saadanne betragtninger aldeles ørkesløse. Hver gang man undrer sig over et væsentligt værk, som mangler i auktionskataloget, og som man burde vente der, gør man rettere i at lade en stor mulighed aaben for, at Kierkegaard paa et tidligere tidspunkt har ejet det. Auktionskataloget repræsenterer kun en ribbet bogsamling. Det er, hvad boghandlerregningerne røber.

Den store regning fra Reitzel fra 1836 kan tages som eksempel. Ganske vist har den ikke Strauss' „Leben Jesu“, men den har dog Hases. Af Hauch har den „Guldmageren“. Af Fru Gyllembourg har den tredje bind af „Nye Fortællinger“, hvoraf man vel i det mindste kan slutte, at Kierkegaard i forvejen havde de to første bind. Det kunne undre, at man ikke i auktionskataloget finder f.eks. Blichers digte, som Kierkegaard allerede i 1838, i sin første bog, citerer saa begejstret; men her i regningen finder man den samlede udgave fra 1835-36. Det kunne undre, at Holberg-elskeren Kierkegaard ikke skulle have haft „Peder Paars“ – her er den. Det kunne undre, at romantikeren Kierkegaard ikke ejede een bog af Heine bortset fra en „Don Quixote“ med hans forord – her finder man baade „Tragödien“ og „Die romantische Schule“. Man kunne fortsætte lidt endnu. „Mærkeligt nok – siger Thulstrup – finder man ikke i Kataloget Clausen og Hohlenbergs „Tidsskrift for udenlandsk theologisk litteratur“, skønt Kierkegaard staar i Subskribentfortegnelsen og flere Steder i „Papirer“ vidner om hans Læsning deri.“ Men det mærkelige forsvinder, naar man udfør den 17. september læser: „1 Clausens Tidsskrift, 1836“ – der næppe kan være andet end det nævnte.

Saa mange væsentlige eksempler – og flere til – kan hentes ud af regningen fra en enkelt boghandler fra et enkelt aar. Og selv om man lader denne regning være større end for andre aar og desuden lader nogle af bøgerne gaa fra som bestemt til gaver – f.eks. købene af Molbechs „Jule-

gave“ og Hansens „Digte“ den 19. og 23. december – bliver der alligevel en god portion tilbage. Omkring to tredjedele af numrene er overraskelser. Der er opført 42 bogtitler, og deraf kan kun de 16 paavises i auktionskataloget. De øvrige regninger udvider antallet af bøger, som ikke kom for ved auktionen. Navnlig den først nu fremdragne konto hos Schubothe er oplysende. Her kan man følge Kierkegaards bogkøb helt fra 1836 til 1853. F.eks. faar man at vide, at han den 27. oktober 1840 købte H. C. Andersens „En Comedie i det Grønne“, hvor han jo selv var karikeret, og man faar at vide, at han i december 1847 købte P. V. Jacobsens „Trolddom“. Et haardt savn i auktionkataloget for hypoteserne om den unge Kierkegaard og hans kreds er dermed afhjulpet.

Resultatet er, at Søren Kierkegaards bogsamling fremtidig maa karakteriseres langt rummeligere baade kvalitativt og med hensyn til dens størrelse. Noget mammutbibliotek som f.eks. C. F. Wegeners kan man roligt gaa ud fra, den ikke har været. Det ville ogsaa have gaaet langt ud over Kierkegaards krav til det bekvemmelige – og boggal var han dog næppe. Men usandsynligt er det ikke, at Kierkegaard har ejet mindst det dobbelte af, hvad auktionkataloget udviser. Hermed kommer der ogsaa straks mere mening i Brøchners foromtalte forbauselse „over hans store Bibliothek“. Brøchner var en kritisk aand, hvis udsagn man skal være forsigtig med at anfægte.

Men hvor er saa alle de manglende bøger blevet af? Ja, derom kan man kun gisne. Han kan have bortsolgt en del under haanden, da det begyndte at knibe for ham økonomisk. Det er ikke usandsynligt. Han kan have bortbyttet en del – derpaa har vi et enkelt bevis i regningen fra A. G. Salomon. Han kan have foræret bøger bort – ogsaa det kan dokumenteres. Og endelig er der den mulighed, at arvingerne før auktionen har formindsket bogsamlingen; enkelte bøger blev jo taget tilbage, endnu efter at kataloget var trykt, bl. a. en række af Kierkegaards egne eksemplarer af sine bøger.

En enkelt bogtitel i regningen fra 1836 giver anledning til at berøre et vigtigt problem i forbindelse med genudgivelsen af auktionkataloget. I den oprindelige udgave fra 1856 efterfulgtes hovedsamlingen af to appendix'er. Kyndige og forsigtige forskere som Sejer Kühle regnede dem uden videre med til Kierkegaards samling, mens andre har ønsket dem udskilt som Kierkegaard uvedkommende. Thulstrups udtryksmaade er noget svingende. I note 1) i indledningen siger han kategorisk, at Steen Johansen „fejlagtigt“ medregner appendix-bøgerne; men senere, hvor han motiverer, at de er udeladt af udgaven af auktionkataloget siger han dels – forsigtigt – at de „ikke med Sikkerhed kan vides at have tilhørt

Kierkegaard“, dels – dristigere – at det er „usandsynligt“, at de har været hans. Som Thulstrup selv fremhæver, er det med støtte i Aage Kabells argumentation i „Kierkegaardstudiet i Norden“ 1948, side 214 ff., at han har udeladt de to appendix'er.

Der er unægtelig noget øjeblikkeligt overrumplende ved Kabells argumentation, der ruller frem som et lynangreb med beviserne snublende over hinanden anført af et uomstødeligt konstaterende: „Disse Tillæg har imidlertid ikke tilhørt K.“ Gennemgaar man – imidlertid – disse ialt seks argumenter et for et i ro og mag, kommer man sig gradvis af choket.

Argument 1: „Ordningen med ikke blot eet, men to Tillæg“. Jamen, hvad skulle man gøre, hver gang man f.eks. paa loftet fandt en ny bortstuvet bogkasse andet end at skrive et nyt tillæg?

Argument 2: Det ses ikke „hvordan man først som Nr. 2191–2197 har anbragt forskellige Værker, der netop saaledes var blevet glemt“ — Igen maa man svare: Jamen hvis der senere dukkede flere glemte bøger op?

Argument 3: Kierkegaards egne skrifter, der „sælges som Nr. 2057–2190, maa antages at være Afslutningen paa Samlingen.“ – De ovennævnte numre 2191–97 viste jo netop, at mod glemte bøger kan selv den omhyggeligste ordning af et katalog ikke værgе sig.

Argument 4: Der „findes i Hovedsamlingen ingen engelske Bøger, men i Appendixerne flere“. – Det overlades til læseren at finde beviset i denne bemærkning.

Argument 5: Dette argument, som af Kabell betegnes som „Hovedargumentet“, gaar ud paa, at „selv om K. aabenbart har haft to Udgaver af Ewald og to af Bredal, saa har han dog næppe, som Tilfældet vil blive ved Inddragning af Tillæggene, desuden haft Dobbeltbelægning af . . .“ – hvorefter Kabell opregner en lang række forfattere. – For det første har auktionskataloget i flere tilfælde end Ewalds og Bredals flere udgaver af samme forfatter. For det andet er det et pudsigt bevis, at Kierkegaard vel i en del tilfælde kan have haft samme forfatter i flere udgaver, men ikke i en del andre tilfælde. For det tredje har Kabell en ejendommelig opfattelse af en bogsamlers forhold til udgaver: Af Ewald havde Kierkegaard baade Samtlige Skrifter 1780–91 og udgaven 1850–55; dette og lignende tilfælde er dog ganske normalt baade for en samler og for en litterært interesseret. Kun egentlige dubletter kan virke paafaldende – men forekommer dog i de fleste større bogsamlinger; de kan ikke undgaas, kan f.eks. skyldes eksemplarernes tilstand, gaver osv. De forekommer ogsaa i hovedsamlingen.

Argument 6: „at det ene (sidste) Appendix har sit eget Præg, der ikke er ligefrem K.sk. Man mærker sig Titler som „Bibliothek for det smukke

Kjøn“, „Henriette eller Husarrovet“, „Frau von Gometz Erzählungen“ – og Kabell opregner yderligere en række lignende bogtitler. – For det første maa det fastholdes, at dette argument højst kan faa betydning for Appendix II. For det andet er det ikke bevist, hverken at Kierkegaard var snerpet, eller at han ikke havde sans for det jævnt folkelige. Tværtimod kunne man undre sig over, at der slet ikke fandtes saadanne bøger i Kierkegaards bibliotek; de ligger dog i forlængelse af hans interesse for folkeeventyr og folkebøger, og de stemmer med hans fornøjelse ved at snakke med ganske jævne folk.

Sammenfattende maa det om Kabells seks argumenter siges, at det stadig ikke er bevist, hvor de to tillæg hører hen. Der kunne nævnes adskillige bøger, som, omvendt, ikke findes i hovedsamlingen, men ville passe smukt i den. F.eks. Ingemanns „Høimessepsalmer“ i Appendix I og Guldbergs Plautus-oversættelse i Appendix II. Plautus mangler nemlig totalt i hovedsamlingen. Tillæggenes tilfældige og blandede karakter kunne jo også netop svare til, hvad der kommer frem fra en kasse, der er fundet på loftet. Men beviser er det naturligvis ikke. Derimod – om man kunne bevise, at Kierkegaard har ejet bøger, der findes i tillæggene, ville det straks sige noget mere. Og det kan man. Den før nævnte bog af Hase: „Das Leben Jesu“ fra 1829 figurerer som nr. 37 i Appendix I, og som nr. 199 i Appendix II anføres en samling tekster til balletter og teaterstykker, der kunne passe på de mange numre af Theaterrepertoiret, som boghandlerregningerne opviser, men som mangler i hovedkataloget. Det er dog bemærkelsesværdigt. Men det skal indrømmes, at dette moment ikke bliver afgørende, før flere lignende tilfælde kan paavises, og det saaledes kan sandsynliggøres, at det drejer sig om samme eksemplarer. Det bør maaske endvidere nævnes, at auktionsprotokollen i flugt med sidste appendix anfører 5 reoler, som ikke er med i den trykte katalog, og at Kierkegaards nevø Henrik Lund købte to af disse reoler. Mon ikke de skulle have tilhørt Kierkegaard?

Paa denne baggrund forekommer det betænkeligt at udgive auktionkataloget uden de to tillæg. Man ved intet sikkert. Men ved at gøre tillæggene bekendt i videre kredse af forskere, samlere og antikvarboghandlere, var der måske mulighed for engang at faa problemet løst definitivt. F.eks. kunne der dukke bøger op, som stammede fra et af tillæggene, og som ved tilskrifter eller lign. røbede, enten at have været Kierkegaards eller ikke at kunne have været det. Der var iøvrigt den mulighed, at en del af bøgerne stammede fra Kierkegaards faders bogsamling; visse titler kunne tyde på det.

Såvel Kabell som Thulstrup har imidlertid gjort sig skyldige i en af-

gjort fejl i forbindelse med appendix-problemet. Kabell siger, at bøgerne indbragte 1730 rigsbankdaler, Thulstrup, mere nøjagtigt, at de indbragte „1730 Rdl., 3 Mk. og 8 Sk.“ Men når begge hævder, at tillæggene ikke har tilhørt Kierkegaard, må de for at være konsekvente også trække de beløb, de to tillæg indbragte, fra auktionens samlede salgssum. I saa fald indbragte de Kierkegaardske bøger ialt 1589 rdl, 4 mk. og 12 sk. Hvis man engang i et samtidigt dokument kunne finde det ene eller det andet af disse beløb anført som bogsamlingens provenu, ville sagen være afgjort.

En hel kategori af bøger savnes næsten ganske i de bevarede boghandlerregninger. Kierkegaards bibliotek var overvejende en samtidssamling, men der var dog ogsaa en del ældre bøger. Tæller man op efter auktionkataloget har Kierkegaard ejet mindst et halvt hundrede bøger fra tiden før 1750 og mindst noget over hundrede bøger trykt i tiden mellem 1750 og aar 1800. De fleste af disse bøger maa han have købt enten hos en af de ikke ret mange boghandlere, som paa den tid gav sig af med antikvarboghandel – eller paa bogauktioner. A. G. Salomon var vistnok den betydeligste antikvar dengang – den bevarede regning fra ham tyder paa, at Kierkegaard undertiden har faaet sine ældre bøger her. Ogsaa hos Schubothe har han købt antikvarisk. Men det skulle være mærkeligt, om han ikke, i det mindste i studenterdagene, har taget den fornøjelse med, som en bogauktion byder paa. Det var desuden – i modsætning til idag hvor auktionspriserne ofte kravler over bogladepriserne – langt den billigste form for bogkøb. Især har han vel været at finde, naar en afdødens bøger kom under hammeren. Ligesom Brøchner har fortalt, at han gjorde „erindringskøb“ paa auktionen efter Kierkegaard¹⁹⁾, kunne man tænke sig, at Kierkegaard paa auktionen efter Poul Møller har sikret sig en og anden bog som minde om den savnede, beundrede, „vidt forreiste“ ven. Men til at bevise noget saadant skal der et meget lykkeligt bogfund. Her tier arkiverne, som næsten helt mangler auktionsprotokoller fra denne periode. Dog viser P. G. Philipsens regning for 1843, at Kierkegaard den 31. marts har købt auktionkataloget over N. B. Krarups bogsamling. Det er altid et fingerpeg.

Kierkegaard har levet ikke saa ganske kort et liv som bogsamler. Han har samlet til det sidste, som man ser af trykaarene i bøgerne i auktionkataloget. Tidligt aandelig moden er han vel begyndt at samle senest i 16–17 aars-alderen. Fra den tid omtrent kan det betonedede ejerskab af en bog i hans samling første gang (?) konstateres. I en udgave af Schillers „sämmtliche Werke“ fra 1830, nu i privateje, har han med ualmindelig klar og fast haand skrevet: „S: A: Kierkegaard.“ At ejernavnet er fra

omkring 1830 ses af, at han i 1833 har dediceret bogen videre. Det er allerede nævnt, at man senere kun undtagelsesvis finder Kierkegaards ejernavn i hans bøger. Nicolaj Bøgh omtaler i sin bog om Christian Winther en saadan undtagelse, der samtidig føjer et karakteristisk træk til billedet af Kierkegaards forhold til bøgerne: „Som bekjendt skrev Kierkegaard aldrig Navn i sine Bøger, men havde dog gjort en Undtagelse med den lille første Udgave af Winthers Haandtegninger, en Bog, som han ofte gik med i sin Frakkes Inderlomme.“ Skal man tage Nicolaj Bøgh paa ordet, er iøvrigt denne bog, udgaven i miniature-format fra 1840, endnu en tilføjelse til auktionskataloget, som kun kender andenudgaven fra 1846.

Men indenfor denne ca 25aarige samlervirksomhed har det første tiaar sikkert været den egentlige expansive periode. Fra 1836 var den store regning hos Reitzel og allerede i 1837 var det, at Brøchner forbløffedes over Kierkegaards store bibliotek. Fra midten af fyrrerne synes samlervirksomheden at være taget af. Skæringsaaet er formodentlig 1847 – det aar han med sin besynderlige forsynstro havde troet, han skulle dø: „Baade Fader og jeg havde den Idee, at ingen i vor Familie skulde blive over 34 Aar.“²⁰⁾ Nu maatte han ikke blot leve økonomisk forsigtigere – han maatte til at spare. Igen taler boghandlerregningerne deres tydelige sprog. Det er vemodigt at sammenligne Reitzelregningen fra 1836 med A. G. Salomon-regningen fra 1850. Dør den ivrige unge bogsamler som stormer ind i livet – her den tidligt ældede, „endnu levende“, som gaar den langsommere gang til antikvarboghandleren med bøger under armen, han synes han kan undvære, for at tiltuske sig enkelte nye.

Men selv denne sidste, økonomisk vanskelige tid har han plejet sin bogsamling. I regningen fra L. C. Møller af 31. december 1849 finder man et eksemplar af „Afsluttende Efterskrift“ repareret og et af „Christelige Taler“ ombundet; i regningen fra samme af 1. august 1850 nævnes „2 gamle Bøger repareret og indsat i Bindet“.

Bibliofil var og blev Søren Kierkegaard. Blot havde han som saadan sit eget mønster – som for resten ingen bibliofil behøvede at skamme sig ved. Bibliofili er jo ikke, som nogle synes at tro, ensbetydende med luksus-udgaver og overdaadig indbinding. Kierkegaard forstod at sondre – her som ellers. Mere ligegyldige bøger lod han indbinde i ganske jævne bind. Vigtigere bøger fik bedre bind. Og bøger som han satte særlig pris paa eller som af den ene eller anden personlige grund betød noget for ham, udstyrede han med ekstra elegance. Forøvrigt er det ikke umuligt, at niveauet gennemsnitligt havde ligget højere, hvis han havde haft flere penge til sin raadighed. Selvom han har ødslet – for at bruge hans eget

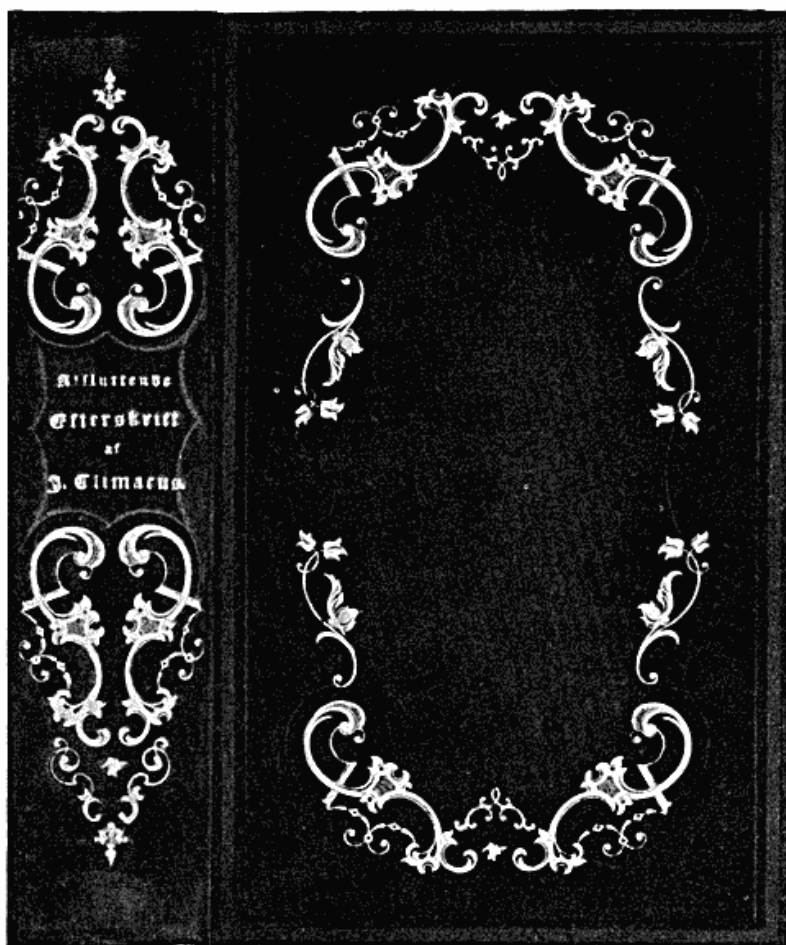
udtryk – havde han saa mange andre krav til livet end smukke bøger. Han kunne ikke som C.F.Wegener nøjes med at leve af kødsuppe og torskehale.

En særlig kultus viede han gaveeksemplarerne af sine egne bøger. Her fulgte han en gammel tradition i europæisk bibliofili. For det meste, næsten som fast regel, lod han disse bøger indbinde i sort glanspapir med guldsnit. Variationer forekommer. F.eks. indbinding i hvid moiré. Allermest var, som allerede nævnt, udstyret af hans egne haandeksemplarer og eksemplarerne til Regine. De var desuden trykt paa særligt papir, hvad ogsaa de almindeligere gaveeksemplarer kunne være trykt paa. Stadigvæk gradueredes der. Et enkelt af de allerfineste eksemplarer ejes af Det kongelige Bibliotek. Det er „Afsluttende uvidenskabelig Efter-skrift“ trykt 1846 paa tykt velin og indbundet i brunt fløjel med rig dekoration af guld. Formodentlig er det et af de klenodier, der havde deres plads i palisander-skabet.

Det fornemme udstyr af gaveeksemplarerne skulle opfattes som en gestus overfor modtageren – en art undskyldning for at han besværedes med denne bog – paa ingen maade en forpligtelse til at læse den. Dette tema yndede giveren Søren Kierkegaard at variere. Man finder det i det ovenfor side 92 citerede brev til svigerinden fra 1847, og man finder det saa tidligt som i følgende journal-optegnelse, der stammer fra slutningen af trediverne: „Med et Mæcenat-Exemplar af min Afhandling: „Da jeg veed, at De formodentlig ikke vil læse den, og hvis De vilde læse den, ikke forstaae den, og hvis De forstod den, misbillige den, saa vil jeg henvende Deres Opmærksomhed blot paa det Udvortes: Saffian og Guldsnit.“²¹⁾

Man gør ham næppe uret ved at læse en antydning af forstillelse ud af al denne beskedenhed. Han vidste jo meget godt, hvem han var, og at indholdet kunne bære den ydre pragt. Han havde sin egen maade at maskere sin selvfølelse paa – som da han engang paa gaden henkastede til en bekendt: „Ja, ser De, nu har Danmark haft sin største Billedhugger i Thorvaldsen, sin største Digter i Oehlenschläger og nu i mig sin største Prosaist – nu staar Danmark ikke længe!“²²⁾

Naar Kierkegaard tager ordet mod bibliofil pragtlyst, er det netop modsætningen mellem det ydre og det indre, han hæfter sig ved. Som hvor han i „Forord“ morer sig over det „litteraire Nytaarsjav“ med de „særdeles elegante og nitide Bøger, bestemte for Børn og Juletræer“, og hvor han til sin henrykkelse finder Heibergs astronomiske og for almindelige læsere ikke let tilgængelige aarbog „Urania“ tiltrække køberne ved sin komponerede pragtkartonnage: „Ih! Du store chinesiske Gud! det vilde jeg have forsvoret, er ikke Prof. Heiberg iaar med om Hesten? Jo

„Afluttende uvidenskabelig Efterskrift“ 1846, i brunt fløjl. Velin-eksemplaret som formodentlig lå i palisander-skabet.

ganske rigtigt det er Prof. Heiberg. Ja naar man er saaledes udstyret, saa kan man sagtens vise sig for den undrende Mængde; end ikke Salomon Goldkalb i al sin Pragt var saaledes paaklædt; dette her er jo det bare Guld . . .⁽²³⁾

Ofte løber det bibliofile ham i pennen, naar han skal anskuelligøre en indre mangel. Som i „En literair Anmeldelse“ hvor han drøfter begrebet dannelse: „Den udvortes stykkevise Dressur i Forhold til et tomt Indre, det kneisende Ukrudts Farve-Pragt i Modsætning til det velsignede Kornes ydmyge Bøiethed, den tillærte Tællen af Takten i Forhold til den manglende Dandsens Festlighed, den omhyggelige Udpynten af Indbin-

dingen i Forhold til Bogens Deficit er, som blot Form, Affectation.²⁴⁾ Eller som i „Stadier paa Livets Vei“, hvor han taler om poesi og lidenskab: „At tage Lidenskaben fra Poesien og erstatte det Tabte ved Decorationer, yndige Egne, applauderende Skovpartier, fortryllende Theater-Maaneskin, er Fortabelse, ligesom det at ville bøde paa Bøgers Slethed ved Indbindingens Elegance, hvad der jo ikke kan interessere Læsere, men i det Høieste Bogbindere.“²⁵⁾ I en optegnelse fra midten af fyrrerne giver han en ironisk detailleret, meget lang beskrivelse af et komponeret pragtbind, mens han om bogen selv nøjes med følgende linier: „Indholdet er naturligvis meget godt, derfor borger tilstrækkeligt Forfatterens berømte Navn. Vi haabe, at et høistæret dannet Publikum vil ved en rigelig Afsætning opmuntre den skjønnne Stræben i Literaturen.“²⁶⁾

Med andre ord: i Søren Kierkegaard har den daarlige bibliofili haft en haard angriber, den gode bibliofili en af sine fornemste repræsentanter. Han er sikkert den største forfatter blandt danske bibliofiler – og maaske ogsaa den største, ialfald den interessanteste, mest fantasifulde bibliofil blandt danske forfattere. Der kunne udarbejdes afhandlinger alene om papiret, han skrev paa, eller om hans typografiske tilrettelægning af sine bøger. Han var i den grad fortrolig med bogbinderkunstens specielle faglige distinktioner, at han kunne indflette dem i vanskelige filosofiske udredninger: „Paa den systematiske „Rutschbane“, som Experimentets quidam siger, gaaer det saaledes: § 17 Angeren, § 18 Forsoningen, § 19²⁷⁾ Systemet færdigt, slutteligen nogle Vink for Bogbinderen med Hensyn til Indbindingen. I Velskbind er det nemlig Metaphysiken, i Kalveskindsbind Systemet.“²⁸⁾

Men – endnu en gang – „man maa begrænde sig“. Kierkegaard lod ikke det bibliofile tage magten. Det var en nydelse, han tilfulde forstod – en kunst han tilbunds beherskede – en trøst han tyede til i tunge stunder – en adspredelse ovenpaa aandsarbejdets anstrengelser – en belønning efter endt dagværk.

Som hin vise filosof fra Kyrene, Aristippos, sagde om sin elskerinde: „*ἔχω ἀλλ' οὐκ ἔχομαι*“ – kunne Søren Kierkegaard sige om sine bøger: „Jeg har dem – men de har ikke mig.“

EFTERSKRIFT

Efter at foranstaaende var sat, er det lykkedes mig ved professor dr.med. M. LE MAIRES elskværdige mellemkomst og ved velvilje fra Skt. Hans Hospital at faa adgang til en afskrift af journalen over N. C. Møller. Desuden har jeg faaet tilladelse til at citere enkelte afsnit, som i høj grad bidrager til den nærmere karakteristik af Søren Kierkegaards bogbinder. Jeg takker læge PREBEN BENDER PETERSEN og arkivleder P. K. HOFMANSEN, som har haft ulejligheden med at tyde og afskrive journalens vanskeligt læselige skrift.

Om N. C. Møllers udseende siger journalen, der er dateret den 27. november 1847, at han var „lille, firskaaren, meget corpulent, meget rødt Ansigt, stort Hoved, kort Hals“. Af karakter skal han have været „heftig og opfarende“ og „i det Hele et noget rastløs Menneske, der havde Trang til at rode sig ind i en Mængde Forretninger“. Han „har reist meget, iagttaget en Deel og derved skaffet sig en vis Pli og Lethed, hvormed han har følt sig hævet op over den Sphære, hvori han har levet. Ivrig Klubgæst, Baldirecteur, holdt af at blande sig i andres Affairer, speculerede i Actier o. m.“ Desuden fremhæver journalen en „ustandselig Snakkesalighed.“

Alt dette stemmer meget godt med Hilarius – egentlig den „opromte“ – Bogbinder, hvis ønske det „altid har været ogsaa paa anden Maade end som Bogbinder“ at kunne gavne sine medmennesker. Naar journalen endvidere paastaar, at N. C. Møller skal have været „en temmelig maadelig Bogbinder“, modsiges dette ganske vist baade af hans ophøjelse til oldermand og af de arbejder, man kender af ham. Men efterhaanden som hans stundesløshed og spekulationssyge er taget til, har han rimeligvis forsømt sin forretning. En oplysning fra anden side kan være af interesse i denne sammenhæng. Det drejer sig om en kort notits i bogbindermester C. P. Nielsens efterladte optegnelser til det danske bogbinds historie, som for nylig er overdraget Det kongelige Bibliotek. Heraf fremgaar, at sønnen L. C. Møllers mesterstykke i første omgang blev kasseret med 17 stemmer mod een²⁹⁾. Det var i 1842. Allerede paa dette tidspunkt kan man altsaa formode, at der har været noget galt paa det N. C. Møllerske værksted.

NOTER

¹⁾ S. K. Papirer X, 3 A 177. – ²⁾ Kierkegaard-Arkivet D P5. – Den anførte temperatur er efter tidens skik Réaumur og svarer til godt 17° C. – ³⁾ Georg Brandes: Søren Kierkegaard, 1877, p. 3. – ⁴⁾ Kierkegaard-Arkivet D P5. – ⁵⁾ N. Thulstrup: Breve og Aktstykker vedr. S. K., I 1953, p. 100. – ⁶⁾ S. K. Papirer X, 5 A 149, 25. – ⁷⁾ H. Brøchner: Erindringer om S. K. Udg. af Steen Johansen, 1953, p. 19. – ⁸⁾ S. K. Papirer I A 183. – ⁹⁾ S. K. Papirer II A 693. – ¹⁰⁾ S. K. Papirer II A 356. – ¹¹⁾ Kierkegaard-Arkivet D P8. – ¹²⁾ K. Bokkenheuser: J. Chr. Petersens Papirhandel, 1920, p. 31. – ¹³⁾ Nanna Videbech: Minder fra min Barndom og Ungdom, 1912, p. 33. – ¹⁴⁾ N. Thulstrup: Breve og Aktstykker vedr. S. K., I 1953, p. 169. – ¹⁵⁾ sst. p. 332. – ¹⁶⁾ sst. p. 330. – ¹⁷⁾ S. K. Samlede Værker 2. udg. V 1923, p. 24. – ¹⁸⁾ Ti Aar i C. A. Reitzels Boglade, 1889, p. 22-23. – ¹⁹⁾ H. Brøchner: Erindringer om S. K. 1953, p. 18. – ²⁰⁾ N. Thulstrup: Breve og Aktstykker vedr. S. K., I 1953, p. 166-67. – ²¹⁾ S. K. Papirer II A 749. – ²²⁾ Af S. K.s Efterl. Pap. 1844-46, ved H. P. Barfod, 1872, p. 873-74. – ²³⁾ S. K.

Samlede Værker 2. udg. V 1923, p. 31. - ²⁴) sst. VIII 1923, p. 67. - ²⁵) sst. VI 1924, p. 427. - ²⁶) S. K. Papirer VII, 2 - B 274, 8. - ²⁷) Ligesom i renskriften mangler der et tal efter dette §-tegn i originaludgaven og alle senere udgaver af „Stadier paa Livets Vei“. Men gaar man til udkastet (B P 16 L6), viser det sig, som man iøvrigt kunne vente, at tallet skal være 19. - ²⁸) S. K. Samlede Værker 2. udg. VI 1924, p. 469-70. - ²⁹) Bekræftes af protokollen i Københavns Bogbinderlaug.

BILAG I-VIII

BILAG I

Liste over de bøger som Det kongelige Bibliotek købte paa auktionen efter Søren Kierkegaard, paa grundlag af auktionsprotokollen paa Landsarkivet og Kgl. Bibl.s arkiv. Efter titlen anføres nummeret i auktionskataloget.

Abraham a St. Clara: Sämmtliche Werke. 1-22. 1835-47. (294-311)

St. Ambrosius: Hexaemeri libros sex, em. R. O. Gilbert. 1-2. Lpz. 1840 (115-16)

Arnobius: Adversus nationes libri VII. Rec. etc. Fr. Oehler. Lpz. 1846. (384)

Baader, Fr.: Fermenta cognitionis. Hefte 1-5. Berlin 1822-24. (394)

- Ueber mehrere in der Philosophie noch geltende unphilosophische Begriffe oder Vorstellungen. Münster 1838. (414)

- Ueber die Vernünftigkeit der drei Fundamentaldoctrinen des Christenthums. Nürnberg 1839. (415)

- Revision der Philosopheme der Hegelschen Schule. Stuttgart 1839. (416)

Baur, F. C.: Die christliche Gnosis. Tübingen 1835. (421)

Basile, G.: Der Pentamerone. Aus d. Neapolitanischen übertragen von F. Liebrecht. 1-2. Breslau 1846. (1412-13)

Bellman, C. M.: Fredmans Epistlar. 1-2. Sthlm. 1816. (1610-11)

Cervantes: Don Quixote. [Mit Vorwort] von Heinrich Heine. 1-2. Stuttgart 1837-38. (1935-36)

Cousin, V.: Über französische und deutsche Philosophie. Aus dem Französischen von H. Beckers, nebst einer Vorrede des Herrn von Schelling. Stuttgart und Tübingen 1834. (471)

Cyprianus, Th. C.: Opera genuina cur. D. I. H. Goldhorn. 1-2. Lipsiae 1838-39. (139-40)

Erdmann, J. E.: Natur oder Schöpfung? Lpz. 1840. (482)

Frauenstädt, J.: Die Naturwissenschaft in ihrem Einfluss auf Poesie, Religion, Moral und Philosophie. Lpz. 1855. (516)
Overført til UB II.

Görres, J.: Die Christliche Mystik. 1-4. Regensburg und Landshut 1836-42. (528-32)

Gräse, J. G. Th.: Bibliotheca magica et pneumatica. Lpz. 1843. (980)

Guyon, Madame: Das Evangelium des Heiligen Geistes. 1-3. Aarau 1832-36. (525-27)

Hamberger, J.: Die Lehre des deutschen Philosophen Jakob Böhme. München 1844. (545)

Harms, C.: Winter- und Sommer-Postille. 1-2. Kiel und Lpz. 1836. (280-81). Danske afd.

Hegel, G. W. F.: Wissenschaft der Logik, hrsg. von L. v. Henning. 1-3. Berlin 1833. (552-54). Kan ikke konstateres.

Heyder, C. L. W.: Die Methodologie der aristotelischen Philosophie. Erlangen 1845. (577)

Jarisch, H. A.: Biblisch-Patristische Concordanz. Wien 1854. (78). Mgl. 1960.

Kanne, J. A.: Comoedia humana. Bayreuth 1810. (592)

- Christus im alten Testament. 1-2. Nürnberg 1818. (590-91)

Lactantius, F.: Opera ed. O. F. Fritzsche. 1-2. Lpz. 1842-44. (142-43)

Möhl, K. E.: Grundriss af en almindelig Kirkecalender. Kbh. 1850. (377)

- Petersen, A.: Die Idee der christlichen Kirche. 1-3. Lpz. 1835-46. (717-19)
- Reinhold, G.: Die neueste Blumensprache. Lpz. 1838. (1801)
- Rötscher, H. Th.: Cyclus dramatischer Charaktere. 1-2. Berlin 1844-46. (1802-03)
- Ruge, A.: Anecdota zur neuesten deutschen Philosophie und Publicistik. 1-2. Zürich u. Winterthur 1843. (753)
- Schaller, Jul.: Der historische Christus. Lpz. 1838. (759)
- Schmid, C. C. E.: Wörterbuch zum leichtern Gebrauch der Kantischen Schriften. Jena 1798. (770)
- Schmidt, W. A.: Geschichte der Denk- und Glaubensfreiheit im ersten Jahrhundert der Kaiserherrschaft und des Christenthums. Berlin 1847. (771)
- Schopenhauer, A.: Die Welt als Wille und Vorstellung. 1-2. Lpz. 1844. (773-73 a)
- Sihler, W.: Die Symbolik des Antlitzes. Berlin 1829. (784)
- Stilling, J. H. Jung: Jugend. Berlin und Lpz. 1779. (1844; for købet af dette og de tre flgd. nrr. haves kun hjemmel i KBs arkiv.)
- Jünglings-Jahre. Berlin und Lpz. 1778. (1845)
- Häusliches Leben. Berlin und Lpz. 1789. (1846)
- Wanderschaft. Berlin 1778. (1847)
- Swedenborg, E.: De Coelo et ejus Mirabilibus, et De Inferno. Londini 1758. Samme: Doctrina Novæ Hierosolymæ de de Domino. Amstelodami 1763 (810-11)
- Die ganze Theologie der neuen Kirche. 1-2. Basel 1795. (812-13)
- Tauler, J.: Predigten herausg. von Ed. Kuntze und J. H. R. Biesenthal. 1-3. Berlin 1841-42. (245-46)
- Tersteegen, G.: Gesammelte Schriften. 1-8. Stuttgart 1844-45. (827-30)
- Weil, G.: Biblische Legenden der Muselmänner. Frankfurt a. M. 1845. (865)
- M. Minucius Felix: Octavius; Julius Firmicus Maternus: De errore profanarum religionum; Pontius Meropius Anicius Paulinus: Poema adversus Paganos; Commodianus: Instructiones rec. Fr. Oehler. Lpz. 1847. (485)
- Daabs-Menigheden i Danmark. Ved F. M. Lange. Kbh. 1841. (932)
- Tausend und eine Nacht. Übers. von G. Weil. Herausg. von A. Lewald. 1-4. Stuttgart und Pforzheim 1838-41. (1414-17)

BILAG II

Liste over bøgerne i Kierkegaards Arkiv.

A. Egne værker.

Om Begrebet Ironi. 1841. Blaa kartonnage. B P3. - Samme bog. Trykt paa velin. Mønstret shirting. B P3.

Enten-Eller. 1843. Trykt paa velin. Hvidt moiré-papir med guldmønster.

Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift. 1846. Shirting. - Samme bog. Trykt paa velin. Pragtbind i brunt fløjl. D P15.

Christelige Taler. 1848. Trykt paa velin. Sort glanspapir.

Kjerlighedens Gjærninger. Anden Udgave 1852. Trykt paa velin. Sort glanspapir.

Dertil kommer forskellige korrektur-eksemplarer samt løse numre af blade og tidsskrifter.

B. Værker af andre forfattere.

Det nye Testamente. Kbh. 1820. C P10. Novum testamentum græce, rec. G. C. Knappius. 1-2. Halis Saxonum. 1829.

A. P. Adler: Nogle Prædikener. 1843 Med dedikation fra forfatteren. - Samme: Studier og Exempler. 1846. - Samme: Forsøg til en kort systematisk Fremstilling af Christendommen i dens Logik. 1846. - Samme: Theologiske Studier. 1846.

Den i den gandske Verden bekjendte Ertz-Sort-Kunstner og Trold-Karl Doctor Johan Faust. Med optegnelser af S. K. dateret 1836. C P2. Kjøbenhavn u. a. (ml. 1812 og 1823, se Danske Folkebøger, XII 1932, p. 266).

J. H. Fichte: System der Ethik. 1-2. 1850-53. Købt af H. Bröchner paa auktionen efter S. K.

J. G. Jacobi: Sämmtliche Werke. 1-8. Zürich 1819-22. Købt af H. Bröchner paa auktionen efter S. K.

A. von Liguori: Vollständiges Betrachtungs- und Gebet-buch. Aachen 1840. C P10.

A. E. Scribe: Den første Kjarlighed. 1832. (Det kgl. Theaters Repertoire, nr. 45.) B P5

J. L. Heiberg (Udg.): Intelligensblade. Nr. 24, 26 og 27. 1843. B P9.

BILAG III.

Bøger i Det kongelige Bibliotek fra Kierkegaards bogsamling, som biblioteket ikke har købt paa auktionen, og som heller ikke er indgaaet i S. K.-arkivet.

Det nye Testamente. 1820. Indbundet i 12 tynde halvshirtingbind. Ny kgl. Samling 1d, 8°.

H. C. Ørsted: Aanden i Naturen. 1850. Senere ombundet. I Laage-Petersens H. C. Andersen-Samling, ifølge venlig meddelelse af Erik Dal.

BILAG IV

Bøger i Kierkegaards bibliotek, som ikke er identificeret i N. Thulstrup's udgave: Katalog over Søren Kierkegaards Bibliotek, Kbh. 1957.

Nr. 3 Die Bibel. Carlsruhe u. Leipzig 1836. - Korrekt titel, jvf. Heinsius: Allgemeines Bücher-Lexikon: Pracht-Bibel.

18 Novum Testamentum græce. Lipsiae 1839. - Jvf. Heinsius: Ad II. edit. Knappii expressum. Cum Ariae Montani interpretat. latina.

114 Divi Ambrosii Millelo quium summa totius doctrinae, Lugd. 1556. Fol. - Titlen ikke korrekt, skal være: Divi Ambrosii Milleloquium . . . Bibliothèque Nationale: Ambroise, Saint, nr. 53.

247 Tauler, Johann: Predigten auf alle

Sonn- und Festtage im Jahr. 1-2. Berl. 1841. - Heinsius.

252 Et Bundt Smaa-Prædikener etc.

269 Goszner, Johs.: Schatzkästchen. Lpz. 1825. - Heinsius.

272 Kempis, Thomas a: De imitatione Christi. Paris 1702. - Copinger: Hand List of the Largest Collection of „The Imitation“ of Thomas à Kempis. Privately printed 1908, nr. 192.

277 Arndt, Johan: Fire Bøger om den sande Christendom. Overs. efter Sintenis' tydske Udg. Christiania 1829. - KB.

419 Bacon, Fr.: Oeuvres philosophiques et morales. Paris 1797. - Quécard.

429 Ludovici Blosii Opera omnia. Lovanii 1568. Fol. - Valerius Andreal: Bibliotheca Belgica. Lovani 1643, p. 631-33.

431 De consolatione philosophiae Severini Boethii libri V. Agriae 1758. 4to. - Graesse: Trésors.

452 Böhme, Jacob: Hohe und tiefe Gründe von dem dreyfachen Leben des Menschen. Amsterdam 1660. - British Museum.

454 Böhme, Jacob: Christosophia oder Weg zu Christo. s. l. 1731. - British Museum.

457 Hieronymi Cardani libelli quinque. Norinbergæ 1547. 4to. - Bibl. Nat.: „Libelli quinque. I. De supplemento Almanach. II. De restitutione temporum et motuum coelestium. III. De judiciis geniturarum. III. De revolutionibus. V. De exemplis centum geniturarum. Jvf. La grande encyclopédie: Cardano.

465 Chateaubriand, F. A. de: Die Martyren, übers. von T. von Haupt. 1-2. Darmstadt 1810. - Heinsius.

466 Christianismi restitutio. s. l. 1553. - Forfatteren er Michael Servet. Formodentlig har S. K. haft denne bog i samme udgave, som findes paa KB, i et optryk fra 1790, men med aastallet 1553 paa titelbladet, jvf. Brunet under Servetus.

478 Desiderii Erasmi Roterodami *Moralis exercitiorum* sive Declamatio in laudem

- stultitiae. Lipsiae 1702. – Overzicht van de werken en uitgaven van Desiderius Erasmus aanwezig in de Bibliothek der Gemeente Rotterdam. Rotterdam 1937, nr. 995–6.
- 519 Gronovius, J.: *Compendium historiae philosophicae antiquae sive Philosophumena*, ed. M. J. C. Wolff. Hamburg 1706. – KB. [J. C. Wolff.]
- 570 Ausführliches Heiligen-Lexicon. Cölln u. Franckfurt 1719. – KB.
- 582 Jäger, J. N.: *Moralphilosophie*. Wien 1839. – KB.
- 583 Jocham, M.: *Moraltheologie*, 1. Th. Sulzbach 1852. – Heinsius.
- 617–18 Lavater, J. C.: *Physiognomische Reisen*, 4 Heft[er] Altenburg 1788. – En satire over Lavater; udkom anonymt, forfatteren er J. K. A. Musäus. Goedeke IV, 1, 1916, p. 265. Jvf. kataloget over Karl Madsens bogsamling, 1938, nr. 1553, med note af K. M.
- 634 Die deutsche Theologie, mit einer Vorrede von Dr. Martin Luther und Johan Arnd, hrsg. von F. C. Krüger. Lemgo 1822. – Heinsius.
- 740 Romang, J. P.: *Über Willensfreiheit und Determinismus*. Bern 1835. – Heinsius.
- 741 Romang, J. P.: *System der natürlichen Religionslehre*. Zürich 1841. – Heinsius.
- 757 Salviani Massiliensis & Vincentii Lerinensis Opera, ed. Steph. Baluzius. Ed. IV. Pedeonti 1743. 4°. – Heinsius under Salvianus.
- 869–70 *Vorschule zur speculativen Theologie des positiven Christenthums*. 1–2. Wien 1828–29. – Heinsius under Ant. Günther.
- 939–40 Rousseau, J. J.: *Émile ou de l'Éducation*. [Aux Deux-Ponts?] 1792. Jvf. Katalog over Emil Blochs Bogsamling 1915, nr. 1843.
- 982–83 *Catalog einer ausgewählten Sammlung von Büchern, zu haben bei T. O. Weigel*. 1–2, Lpz. – Heinsius 1835–41 under: *Catalog*. Lpz. 1839.
- 1025 *Dansk-Tydsk og Tydsk-Dansk Lommeordbog*. Stereotyp-Udg. Tauchnitz, Lpz. s. a. – Heinsius 1835–41 under: *Taschen-Wörterbuch*. Lpz. 1841.
- 1027–28 Leng & Wolff: *Französisch-Deutsches und Deutsch-Französisches Wörterbuch*. 1–2. Weimar 1841. – Heinsius under: *Wörterbuch*.
- 1044 Aeschines des Sokratikers philosophische Gespräche, aus d. Griech, übers. von J. G. Schultesz. Zürich 1779. – Heinsius.
- 1201 Sophoclis Tragoediae, ed. C. H. Weise. I–II, Lipsiae 1841. – *Bibliotheca scriptorum classicorum* hrsg. von W. Engelmann, Lpz. 1847, p. 230.
- 1206–1206b *Theophrastis Opera*, Bücher und Schriften, von J. Huser. 1–3. Strasburg 1616–18. Fol. – Forfatteren er Paracelsus, og udgaven findes i British Museum, hvor den dog skal søges under: *Bombast*.
- 1218 M. Antoninus: *Commentarii libri XII*, ed. J. M. Schultz. Edit. stereot. Lipsiae 1829. – KB.
- 1223 Kritzius, Fr.: *Index in Commentaria de Catilina et Jugurtha*. Lipsiae 1835. – KB.
- 1262 M. Antonii Mureti *Epistolae, praefationes et orationes*, ed. F. C. Kraft. Nordhusae 1826. – Heinsius.
- 1265 P. Ovidii Nasonis *Opera quae exstant*, ed. A. Richter. Ed. stereot. Lipsiae 1828. – KB.
- 1412–13 *Der Pentamerone oder: Das Märchen aller Märchen*. Aus d. Neapolitanischen übertragen von F. Liebrecht. Bd. 1–2. Breslau 1846. – Forfatteren er G. B. Basile, og bogen findes i S. K.'s eksemplar paa KB.
- 1431 Lyser, J. P.: *Polichinell, Dramatische Feen-Märchen für kleine und grosse artige Kinder*. Stuttgart s. a. – Heinsius 1835–41: Stuttgart 1837.
- 1462 Cyprianus, den over ald Verden vidtberømte Sorte Konstner, paany gjenemset og forbedret af hoilærde Doctoribus. Manuskript.

- 1463 Historisch-kritische Untersuchung über das Leben und die Thaten des Doctor Johann Faust, des Cagliostro seiner Zeiten. Leipzig 1791. – KB; forfatteren er J. F. Köhler. Iovrigt nævner S.K. denne bog i sin fortegnelse over Faustlitteratur i papirerne, arkivet C P2 L4, p. 47, jvf. Papirer I C106.
- 1497–98 Volkslieder der Serben. Metrisch übersetzt und historisch eingeleitet von Talvj. Bd. 1–2. 2. Aufl. Halle u. Lpz. 1835. – Heinsius under Volkslieder.
- 1826–31 Seumes, J. G.: Sämmtl. Werke, 1–12. Lpz. 1826–27. – Heinsius.
- 1847 Stilling, H. Jung: Wanderschaft. Berl. 1778. – Findes i S. K.'s eksemplar paa KB.
- 1851–54 Werner, Zach.: Poetische Werke, hrsg. von seinen Freunden. Grimma, s. a. – Heinsius 1835–41.
- 1931 Pellico von Saluzzo, Silvio: Sämmtliche Werke, übers. von Kannegiesser u. H. Müller. Zwickau 1835. – Heinsius 1828–34.
- 1932–33 Petrarka, F.: Sämmtliche ital. Gedichte, neu übers. von F. W. Brückbrau. 1–6. München 1827. – Heinsius.
- 1951–51b Lebensbeschreibungen berühmter Männer aus den Zeiten der Wiederherstellung der Wissenschaften. 1–3. Zürich 1795–97. – Forfatteren er C. Meiners. KB.
- 1952–53 Selbstbiographien berühmter Männer gesammelt von Prof. Seyboldt. Bd. 1–2. Winterthur 1796–99. – Forfatteren er D. C. Seyboldt. KB.
- 2036 China, historisch, romantisch, malerisch, m. Stahlst. Carlsruhe. – Heinsius 1842–46.
- 2046 Et Bundt Smaaskrifter, Piecer etc.
- 2047 Et Bundt Bøger.
- 2048 Bibel-Atlas i 12 Blade. 4to. s. l. et a.
- 2049 Arnz, J. Atlas der alten Welt in XVI illuminirten Charten, 2. Aufl., Düsseldorf. s. a. 4to. – Heinsius 1852–56: (15. Aufl.).
- 2050 Kort over Palæstina. Kbh. 1845.
- 2051 Mansa, Kort over den nordøstlige Deel af Sjælland (paa Lærrød i Fouteral). Kbh. s. a. – Erslews Forf.-Lex.
- 2052 Diez, F. M. Reisecharte für Deutschland, Königr. der Niederlande, Königr. Belgien und die Schweiz. Nach Adolph Stiellers Entwurf (Aufgezogen in Fouteral). Gotha s. a. – Heinsius 1828–34.
- 2053 Streit, F. W., Charte von Europa; paa Lærrød og Stokke. Weimar 1839.
- 2054 Compendiöser allgemeiner Atlas der ganze Erde von C. F. Weiland. Weimar 1836. 4to. – Heinsius: 7. Aufl. Weimar 1841.
- 2055 Les deux journées, Opéra en trois actes par Cherubini. (Claverudtog med tydsk og fransk Text). 4to. Cölln u. Bonn s. a. – Whistling-Hofmeister: Handbuch der musikalischen Litteratur 1845, p. 90?
- 2056 Sonne, Jens Juul og hans Kone, efter et Maleri af J. Juul. Kobberstik, udg. af Kunstforeningen. Kbh. 1851. – Westergaard: Danske Portrætter, nr. 6017.

BILAG V.

Bøger som ikke er medtaget i Niels Thulstrup's udgave af auktionskataloget.

- 14–15 Novum Testamentum graece, ed. Knapp. Halis Saxonum 1829. nit. Ejertilskrift sammenholdt med auktionsprotokollen dokumenterer, at det er denne bog, som nu er i Kierkegaard-arkivet, og ikke nr. 16 som af Thulstrup angivet.
- 635–36 Mähler [o: Möhler], J. A.: Athanasius der Grosse. 1–2. Mainz 1827.
- 637–40 Malebranche, N.: Von der Wahrheit. 1–4. Halle 1776.
- 706 Nork, F.: Der Mystagog. Lpz. [1838].
- 2040 Ritter, Benjamin: Geographisch-statistisches Comptoir- und Zeitungslexicon. 2. Ausg. Lpz. 1838.
- 2190 Et Bundt Smaaskrifter og Blade indeholdende Artikler og Polemik imod Dr. S. Kierkegaard, af [J.] V[ictor] Bloch, Zeuthen, Martensen, [J. og C.?] Paludan-Müller, Thura[h], m. Fl.

- 2193 Det nye Testamente 1820. Nit. med Guldsnit.
- 2197 (efter auktionskatalogets nummering; i Thulstrups udgave ophører oversættelsen med den oprindelige nummering med nr. 2196.) G. F. v. Oldenburgs Jordglobus. 1845, paa Stativ. (Forlagskatalog for 1843-44: 1843.)
- Hertil kommer ifølge auktionsprotokollen paa Landsarkivet to supplementnumre efter nr. 2047: a) Gliemanns Amtskort. - Alm. dansk Forlagskatalog, 1841. - b) En deel Landkort.
- Af S. K.s egne skrifter har Niels Thulstrup kun medtaget de bevarede eksemplarer. Nedenfor gengives derfor in extenso det afsnit i auktionskataloget, der bærer overskriften: „Dr. S. Kierkegaards egne Skrifter.“
- 2057-2057a. Af en endnu Levendes Papirer. Udg. mod hans Villie. Kbhvn. 1838. nit. m. Guldsn. (2 Expl.)
- 2058-2106 Om Begrebet Ironi, med stadig Hensyn til Socrates. Kbhvn. 1841. 49 Expl. heft.
- 2107-9 3 Expl. indb.
- 2110-11 2 Expl. nit. m. Guldsn.
- 2112 1 Expl. med tilskrevne Bemærkninger af Forf. nit. m. Guldsn.
- 2113 1 Expl. m. Bemærkn.
- 2114-15 Enten - Eller. Et Livs-Fragment af Victor Eremita. 2 Bind. Kbh. 1843. nit. m. Guldsn. og Forf. tilskrevne Bemærkn.
- 2116 Enten - Eller. 2 Bd. 2den Udg. 1849. Kbhvn. nit. m. Guldsn.
- 2117 To opbyggelige Taler. Kbhvn. 1843.
- 2118-19 Tre opbyggelige Taler. Kbh. 1843. (2 Expl.)
- 2120 Fire opbyggelige Taler. Kbhvn. 1843.
- 2121 Opbyggelige Taler, 1-9. Kbhvn. 1843.
- 2122 Frygt og Bæven. Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio. Kbhvn. 1843.
- 2123 Dito nit. m. Guldsn.
- 2124 Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologie af Constantin Constantius. Kbh. 1843.
- 2125 Dito nit. m. Guldsn.
- 2126 Begrebet Angst. En simpel psykologisk-paapegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem ved Arvesynden af Vigilius Haufniensis. Kbh. 1844.
- 2127-28 MDCCCXLIV. To opbyggelige Taler. Kbhvn. (2 Expl.)
- 2129 MDCCCXLIV. Tre opbyggelige Taler. Kbhvn.
- 2130-32 MDCCCXLIV. Fire opbyggelige Taler. Kbhvn. (3 Expl.)
- 2133 Forord. Morskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed af Nicolaus Notabene. Kbhvn. 1844. nit. m. Guldsn.
- 2134 Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophie af Johannes Climacus. Kbhvn. 1844.
- 2135 Dito nit. m. Guldsn.
- 2136 Stadier paa Livets Vei. Studier af Forskjellige. Sammenbragte, befordrede til Trykken og udg. af Hilarius Bogbinder. Kbhvn. 1845.
- 2137 Tre Taler ved tænkte Leiligheder. Kbhvn. 1845.
- 2138 En literair Anmeldelse. To Tidsaldere, Novelle af Forf. til „En Hverdags-historie“, udg. af J. L. Heiberg. Kbhvn. 1846.
- 2139 Afsluttende uvidenskabelig Efter-skrift til de philosophiske Smuler, af Johannes Climacus. Kbh. 1846.
- 2140 Afsluttende uvidenskabelig Efter-skrift til de philosophiske Smuler, af Johannes Climacus. Kbh. 1846. nit. Pragt Expl. m. Forf. tilskrevne Bemærkn.
- 2141-45 Opbyggelige Taler, i forskjellig Aand. Kbhvn. 1847. (5 Expl.)
- 2146 Walda Skrifter. Öfwers. af Th. Wensjoe. I. Aderton Uppbyggeliga Tal. Mariestad 1852.
- 2147 Kjerlighedens Gjerninger. Kbhvn. 1847.
- 2148-49 Kjerlighedens Gjerninger. 2den Udgave. Kbh. 1852. (2 Expl.)
- 2150-52 Kjerlighedens Gjerninger. 2den

- Udg. Kbhvn. 1852. nit. m. Guldsn. (3 Expl.)
- 2153 Christelige Taler. Kbhvn. 1848.
- 2154 Christelige Taler. Kbhvn. 1848. nit. m. Guldsn. og Forf. tilskrevne Bemærkn.
- 2155 Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger, af H. H. Kbhvn. 1849.
- 2156-58 Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Kbhvn. 1849. 3 Expl.
- 2159-63 Sygdommen til Døden af Anti-Climacus. Kbh. 1849. nit. (5 Expl.)
- 2164-2164a. „Ypperstepræsten“ - „Tolderen“ - „Synderinden“. Tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbhvn. 1849. (2 Expl.)
- 2165-68 En opbyggelig Tale. Kbhvn. 1850. nit. m. Guldsn. (4 Expl.)
- 2169-70 Indövelse i Christendom, af Anti-Climacus. Kbhvn. 1850. nit. m. Guldsn. (2 Expl.)
- 2171-72 Dito 2det Opl. Kbhvn. 1855. 2 Expl.
- 2173-77 To Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbh. 1851. nit. m. Guldsn. (5 Expl.)
- 2178 Om min Forfattervirksomhed. Kbhvn. 1851.
- 2179-83 Til Selvprøvelse Samtiden anbefalet. Kbh. 1851. nit. m. Guldsn. (5 Expl.)
- 2184 Sjelfprøfning för Wår tid. Ofwers. af P. M. Elmsblad. Stockholm 1852.
- 2185 Dette skal siges; saa være det da sagt. Kbh. 1855.
- 2186 Guds Uforanderlighed, en Tale. Kbhvn. 1855.
- 2187-89 Öieblikket, Nr. 3, 4 og 7. Kbhvn. 1855.
- Foruden de blandt S. K.s egne skrifter nævnte nitide eksemplarer er følgende numre i den øvrige del af kataloget betegnet som nitide:
- 7, 14-15, 278, 283, 381, 700-03, 705, 716, 1763, 2193.

BILAG VI

Vedrørende S. K.'s forhold til sine bogbindere.

- A. Bøger ejet af S. K. i Det kongelige Bibliotek med N. C. Møllers etiket.
- Schaller, Jul.: Der historische Christus. 1838. (759)
- Tausend und eine Nacht. 1838-41. (1414-17)
- B. Dito som skønmæssigt kan henføres til N. C. Møller.
- Abraham a St. Clara: Sämtliche Werke. 1-22. 1835-47. (294-311)
- Baader, Fr.: Fermenta cognitionis. 1822-24. (394)
- Basile, G.: Der Pentamerone. 1-2. 1846. (1412-13)
- Ruge, A.: Anecdota. 1-2. 1843. (753)
- Sihler, W.: Die Symbolik des Antlitzes. 1829. (784)
- Swedenborg, E.: Die ganze Theologie der neuen Kirche. 1-2. 1795. (812-13)
- C. Dokumenter i Kierkegaard-Arkivet D P8.

I afregningsbogen mellem S. K. og hans fader betegnet: „Sören“ findes følgende optegnelser: Af min Fader bekommet til at betale en Regning fra Bogbinder Berg 5 rd S. A. Kierkegaard. d. 5 Sept. 37

Bekommet til en Regning fra Bogbinder Falck 15 rd S. A. Kierkegaard. d. 27 Dec. 37.

Fire regninger fra N. C. Møllers bogbinderi, alle med kvittering af sønnen L. C. Møller.

I dette og de følgende bilag er tallene i rund parentes auktionskatalogets numre, tallene i skarp parentes tilføjede trykkaar.

1849		Til S. T. Hr. Magister Kierkegaard!		Debet	
Octbr	14	Dansk Kirketidende (321-25) indb i 3 Pb Sch Ryk.	1 Rbd	1 $\frac{1}{2}$	8 β
	18	1 Bog Papir beskaaren			6
Novbr	13	17 Ypperstepræsten og Tolderen Pb m Guld	13	2	12
		1 i hvidt Moire	2	4	12
		1 do do i Omslag			12
	24	1 Waitz Psychologic (852)		5	
		2 Boiesens Israels Historie (432-33)		5	
		1 Afsluttende Efterskrift repareret			12
		1 Martensens Prædikener (227)		3	
		1 bog Papir beskaaren			6
		1 Det nye Testamente [?] i fr Bind	1	2	
		5 Arnesens latinsk Ordbog (1012)	4	1	
		Kierkegaard [!] christelige Taler ombunden		2	
		Rothe Det ny Kirkeaar (747) indb i Vb		2	8
		Forklaring over Catechismus (190)		2	
			Summa	26 Rbd 3 $\frac{1}{2}$	12 β

Kbhvn d 31 Decbr 1849. Betalt for N. C. Møller L. C. Møller.

(Blyantsmærke udfør Arnesen i denne og flgd. regning.)

1850		S. T. Hr Mag: Kjerkegaard!		Debet	
Jan		2 gamle Bøger repareret og indsat i Bindet		2	8
		5 Arnesens lat: Lexikon i Vb	3	4	8
		Schlegels filosofiske Vorlesungen (768-768a)		3	
		Propædeutisk Logik i Pb (699)		2	8
Feb		Die christliche Lehre von der Synde (689-90)		2	
		Sophokles' Tragodier (1203)		2	
		Die christliche Lehre (423?) indb. Vb	1	3	
		Beskaaren 4re Boger Papir			8
		Opbyggelige Taler i Pb		2	8
		Forjættelse fra Pedersborg (372)		2	8
Marts		Beskaaren 4re Boger Papir			8
		Digtekunsten [Ochenschläger 1849?] i Pb		2	8
		[W. A. Bekker] Charikles (2033) heftet i stift		1	
		Römische Prosaiker heftet i 3 Bind		2	4
		1 Pap sammenklæbet og overtrukken		5	8
		3 Xenophons sämmtliche Schriften (1212-13)	1		
		1 Quart paa 1 $\frac{1}{2}$ bog Papir		5	8
			Summa	11 Rbd 1 $\frac{1}{2}$	4 β

Kbhvn d 1 August 1850. Betalt for N. C. Møller L. C. Møller.

		S. T. Hr. Mag: Kjerkegaard!		Debet	
August		2 Boger Papir beskaaren			8
		2 griechische Prosaiker i stift		1	8
		1 Quart med 1 $\frac{1}{2}$ bog Papir		5	12
					8*

1 Molbechs danske Ordsprog (1573)			3
20 Indøvelse i Christendom	20		
1 Mappe med Papir	1		
1 Newmann die Seele (695)			3
	23 Rbd	1 \mathcal{L}	12 β
Fragaaer fra fr. Regning	3	4	8
	19 Rdb	3 \mathcal{L}	4 β

Kbh'n d 3 Octbr 1850. Betalt for N. C. Møller L. C. Møller.

1850 Fol 57 S. T. Hr Magister Kirkegaard [!] til N:C:Møller			Debet
Octbr 6 Die Seele [!]			3
12 Lindbergs Bibel (11)			4
16 Ersch Litteratur i stift (976)			1 4
Lavs Religion 2 B i do (612)			2 8
Lavs Volkommenheit i do (611)			1 4
30 Athenaeums Fortegnelse over Bøger (985-86)			2 8
Novbr 21 2 Chalybous Speculative Ethik (463-64) a 3 \mathcal{L}	1		
Decbr 16 De 3 første Evangelier heftede (106-07)			1
18 25 Taler af Kirkegaard [!] PB forgyldt Snit a 32 β	8		2
Enten-Eller Pb med Guldsnit	1		3 8
			13 Rbd 3 \mathcal{L}

Kbh'n d 31 Decbr 1850. Betalt for N. C. Møller L. C. Møller.

BILAG VII

Boghandlerregninger i Kirkegaard-Arkivet D P7-8. Rækkefølgen kronologisk.

		S. T. Hr. Studiosus Kirkegaard til C. A. Reitzel		Debet
1836	Fol. 353		Sedler	r. Solv
			Rbdr \mathcal{L} β	Rbdr \mathcal{L} β
	1	Heine Tragedien [Berlin 1823]		1 4
Jan	2	1 Daumer Religionsphilosophie [Nürnberg 1835]		1 1
		1 Retzsch Umriss z. Goethes Faust [Stuttgart 1834-36]		3 4 8
	4	1 Novalis Schriften (1776)		3 10
	5	1 Chamisso, Peter Schlemihls Geschichte (1630)		1 4
	10	1 Schwab Märchen und Sagen (1429)		1 4 10
	12	1 Schuberts Geschichte d. Seele, indb	3 8	5 4 10
		1 Hauch Guldmageren [1836]	2 3	
	13	1 Steffens Karikaturen, indb (793-94)	8	
	14	1 Baggesens Værker 1-12	18	
	19	1 Blichers Noveller 5te Bd (1521-23)	1	
	20	1 Goethes Faust (1669)		4
	26	1 Hase, Das Leben Jesu, indb [1829]	3	2

Feb	3	1	Volksbüchlein (1460-61)			1	2		
	5	1	Heinsius Wörterbuch, compl			8			
	9	1	Serber Volkslieder 1-2 (1497-98)			4			
			Ingemanns Jerusalems Skomager (1571)	5					
	10	1	Goethes Werke 8° compl (1641-68)			24			
	15	1	Do Gedichte 1-2 indb	4					
		1	Holbergs P. Paars		5	8			
	16	1	Heine romant. Schule [Hamb. 1836]			2	4		
	22	1	Schubert Symbolik d. Traumes, indb (776)	3		1	3	8	
Marts	4	1	Hundrede Romancer [Udg. af Chr. Winther, 1836]		1				
	9	1	Menzel, die deutsche Litr. 1-15 [Stuttgart 1836]			10			
	14	1	Brentano, d. Knaben Wunderhorn 1-3 (1494-96)			7	2		
Aprl	7	1	Molbech, Ordbog 1-2, indb. (1032)	8	5				
	21	1	Hase Kirchengeschichte [Lpz. 1836]			3	2		
Mai	4	1	Humoristiske Intelligentsblade 1-3 [1836]		1	8			
Juni	25	1	Nye Fortællinger 3die Bd [af Fru Gyllembourg, 1836]		2	1	8		
Juli	10	1	Blichers Digte 1-2 [1835-36]		2				
	16	1	Habicht, synonyme Wörterbuch, indb. [Lemgo 1829]		2	3	3		
Sptbr	17	1	Schwab, Geschichte[n] und Sagen 2r Bd (1430)				2		
		1	Rottecks Privatret 1ste Hefte [afsluttet 1837]	3	4				
		1	[H.N.] Clausens Tidsskrift [for udenlandsk theologisk Litteratur], 1836		2				
	30	1	Dansk Kunstblad 1836, 1-30	2	3				
			1836						
Octbr	31	1	Rothe om Treenighed (746)		1				
Nvbr	11	1	Görres, Die christliche Mystik 1ste Bd (528)			2	2	12	
	15	1	Bretschneider Entwicklung d. Dogmatik indb. [Lpz. 1805]		2	8	4	4	
Debr	14	1	Marheinekes Dogmatik, indb. (644)		3		2	4	
	17	1	Gentz Schriften 1-5, Rest 2, 3, 4, 5 [Stuttgart 1836 ff.]				10		
	19	1	Molbechs Julegave [for Børn, 1836?]		3				
	23	1	[F. J.] Hansens Digte [Ny Samling, 1836]	1	2				
	27	1	Bernhards Noveller 3die Bd [1836]	1	4	8			
			Modtaget i Depositum	50					
			Overdrag fra forrige Aar	24	3	12	36	3	6
			Rbdr	136	4		149		
			Fragaaer: 1 Baggesens Værker 1-12	18					
			Kiöbh. d. 31te Debr 1836.						
			Rbdr	118	4		149		

(Beløbene i rede sølv er for udenlandske bøger; naar der for disse tillige er opført et beløb i sedler, gælder det prisen for indbinding.)

Regning over leverede Bøger, til S T. Herr Mag. art. Kierkegaard fra P. G. Philipsen, store Kjøbmagergade Nr. 12. Kjøbenhavn, d. 31 December 1843.

1843		Rb	£	β
	Til paa Aristotelis Opera ed Bekker (1074-76)	12		
16/1	1 Appolodor 1-2 (1050?)		2	12
	1 Diodor 1-19 (1105-08)	4	1	8
	1 Dio-Cassius 1-13 (1098-1100)	2	5	4
	1 Dionysius 1-5 (1112)	1		12
	1 Longius (1128? 1129? 1130?)		1	8
30/1	1 Aristotelis Werke 1-2 (1081?)		2	12
31/1	1 Hebbel Genoveva (1675)	1	2	
13/2	1 Trendeburg Elementen (844)		5	4
	1 - Erläuterungen dazu (845)		5	8
23/5	1 Augustinus opera omnia XVIII Tome (117-34)	36		
30/5	1 Martensen om Daaben (652)		3	8
12/6	1 [C. A. Warburg] Romeo e Giulietta [1843]		2	4
20/6	1 Apulii Opera omnia (1215)	2	2	
24/6	1 Bröchner om Daaben [1843]		2	8
18/7	1 Weigels Katalog (982-83?)	2		
	1 Boccaccio das Dekameron 1-3 (1927) 1-2 smukt Indb.	3	2	
27/7	1 Mynsters Prædikener smukt Indb.	4		
	1 Enten-Eller 1-2	4	4	8
	1 Mynsters Prædikener. den mindre Samling i mat.	1	5	
15/8	1 [Ph.] Schaf das Verhältniß des Jacobus [1842]		4	8
23/8	1 Hebbel gegen Heiberg [Mein Wort über das Drama. Hamb. 1843]	2		
29/8	1 Günther Euri[s]theus und Heracles (523)	3	3	
13/9	1 Wolff Niederländische Sagen (1410)	4	3	
28/10	1 Anecdota ed Rheinwald I (380)	1		
	1 Feuerbach Abälard und Heloise (1637)	1		
	1 Grässe Bibliothek Magico (980)	1	1	8
	1 Grundtvigs Tale [om Nordens historiske Forhold. 1843]			12
11/11	1 Sibbern Philosophiens Begreb (779)		3	
9/12	1 Staudenmaier Darstellungen der Kritik von Hegel (789)	4	4	
12/12	1 Hamans Schriften VIII 2 (544)	3	4	12
15/12	1 Urania for 1844	2	4	8
20/12	1 Schellings [o: Shelleys] poetische Werke 1-2 [1. u. 2. Lfg. Lpz. 1840] (1898)	2		
23/12	1 [Johan Nordal] Bruhns Taler 1-2 [Christiania 1841-43]	2	2	
26/12	1 Sihler Symbolik (784)	1	4	12
4/3	1 Sibbern Diakosyne [Dikaiosyne 1843]	1		
18/3	1 Plexiaci Lexicon [philosophicum 1716]	1	4	
31/3	1 Schleiermacher über die Religion (271)	2		
	1 [N. B.] Krarups [Bogauktions-]Katalog [1843]			12

26/4	1 Platons Werke 1-4 (?)	19	2	
30/4	1 Rosenkrantz Schelling (766)	2	4	
7/5	1 Trendlenburg die logische Frage in Hegels System (846)		3	
(Blyantsmærke udfør 15/8 Schaf samt under 2 Rb. ved 23/8)		139	2	8

Regning over leverede Bøger, til S T. Herr Mag. art Kierkegaard fra P. G. Philipsen, store Kjøbmagergade Nr. 12. Kjøbenhavn, d. 31 December 1844.

1844		Rb	℥	ø
	Ifølge leveret Regning fra 1843.	139	2	8
8/1	1 Aristoteles vom Schlosser [1798]		2	
15/1	1 Trendlenburgs Untersuchungen 1-2 (843)	4	1	6
19/1	1 Bibliothek Poetarum [o: patrum] ed Gersdorff XI (142-43)	1		
24/2	1 Heydemann Categoric des Aristoteles (1091)		4	8
5/3	1 Irwing Erfahrungen u. Unterschungen 1-3 (585-87)	2	4	
20/3	1 Feuerbach das Christentum (488)	4	1	8
25/4	1 [L.] Wengel [o: J. C. J. Gammeltoft] om Magistergraden [Om academiske Anliggender 1844]		1	
	1 Aristotelis Metaphysik (1084?)	2		12
29/5	1 Harms Pastoraltheologie I (547)	1		
5/6	1 Forfatterlexicon 1-6 (954-69)	6		
14/6	1 Hafniensis Begrebet Angst	1		
	1 Notabene et Forord		3	8
6/7	1 Oehlenschlägers Digterværker 1-3. (til Lund)	4		4
13/7	1 Grundtvigs Tale [paa Skamlingsbanken 1844]		1	
21/7	1 Scribe Statsmand og Borger [1844]		2	4
24/7	1 [Epistola eller] Sendebrev til [Magnus] Erikson [1844]		1	8
29/7	1 Fenclons Werke 1-3 (1912-13)	4	4	
	1 Schellings [o: Shelleys] poet. Werke 3 [3. Lfg. Lpz. 1844] (1898)	2		
25/6	1 Rötischer Cyclus dram. Characteres II. (1802-03)	2	3	
23/8	1 Mynsters Betragtninger 1-2 (254-55)	2	3	
	1 Hamburger [Hamberger] die Lehre des Iacob Böhme (545)	2	3	
29/10	1 Faustsage [F. H. v. d. Hagen: Über die ältesten Darstellungen der Faustsage Berlin 1844?]		1	8
19/11	1 Bonitz Observationes in Aristotelis (1096)		3	10
17/12	1 Heibergs Urania f. 1845.	2	1	8
		185	3	12

(Forneden med blyant:) 224 1 4
 185 3 12
 38 3 8

Betalt
 P G Philipsen

Fol. 423 Hr. Mag. S. Kjerkegaard til C. A. Reitzel Kiøbenhavn d. 31 Decbr. 1844.

		Debet	
1844		Rbd.	β
Jan.	15 1 Fichte Zeitschrift XI. 1-2 (877-911)	2	48
Febr.	20 1 Ruge Anekdoter 1-2 (753)	4	
Marts	22 1 [P. C.] Kjerkegaard Mindeblad over Oldenburg [1844]		24
April	20 1 [H.W. J.] Wolf Predigten 5te Sammling [Hamb. 1844]	2	64
	27 1 Den danske Psalmedigtning 1-2 (191-92)		48
Mai	9 1 [H.] Jürgens [Nogle] Bemærkninger [1844]		12
Juli	1 1 Fichte Zeitschrift XII. 1-2 (877-911)	2	48
Aug.	31 1 Daub Vorlesungen 7ter Bd (472 g)	2	24
Sept.	14 1 Grundtvig Brage Snak (1548)	1	56
Oct.	24 1 [H. P.] Holst Gioachino [1844]		72
Novbr.	12 1 Oehlenschläger Tragedier 1-9. indb. i 5 Bind	10	8
Decbr.	1 1 [A. E.] Biedermann Die freie Theologie [Tübingen 1844]	1	66
	4 1 Weisse Aristotelis Physik (1085)	5	
	1 Aristotelis Werke 4-7 & 9-10 (1086 og 1081)	1	32
	8 1 Weisse die Idee d. Gottheit (866)	2	
	18 1 Aristotelis de anima ed. Trendelenburg (1079)	3	76
	26 1 Steffens Was ich erlebte 9-10 (1834-43)	5	
	1 Fischer Die Idee d. Gottheit (512)	1	32
	31 1 Fichte Zeitschrift XIII. 1-2 (877-911)	2	48
		Summa	49 82

Cl. II Fol. 214 Hrr Magister S. Kierkegaard til C. A. Reitzel Kiøbenhavn d. 31 December 1846.

		Debet	
1846			
Januar	7 1 Abraham a St. Claras Werke 68-71 (294-311)	1	4
Febr.	17 1 Bindsbøll Prædikener (211)	1	8
Marts	4 1 Norby [O. L. Bang] Kongen vaagner [1846]		8
	7 1 Mynsters Præstevicsestaler II (235-36)	1	8
	12 1 [F. A. Hansen? Jvf. Erslew, Suppl. I 1858, p. 678] Breve om Kirkelige Gjenstande [1846]		8
	17 1 [W. A.] Wexels, Aaben Erklæring [Chria. 1845]	3	10
April	18 1 Fichte Zeitschrift XV 1-2 (877-911)	2	3
Mai	2 1 do Werke 7r Bd (489-99)	3	
	9 1 Molbech Analekter 1ste Hefte (973-74)		2
	18 1 Feuerbach[?] Das Verstandesthum [Lpz. 1846]	2	
	20 1 Mynster 4 Prædikener [og en Præstevicsestaler 1846]		2 4
Juni	1 1 Thiers Consulats Historie 19-44 (2016-23)	4	2
	12 1 Adler Fremstilling af Christendommen (2198)		2
	1 do Studier og Exempler (2197)	2	
	1 do Theologiske Studier (2200)		3
	1 do nogle Digte (1502)		2 12

	29	1	Fichte Werke 8r Bd (489-99)	2	3	
		1	Dansk Kirketidende I 27-52 II 1-26 (321-25)	4	2	
Juli	29	1	[M. C.] Hoff Anvendelsen af Livet 1846		4	
		1	Psalmedigtning 10-12 (191-92)		4	8
Aug	24	1	Fichte Zeitschrift XVI. 1-2 (877-911)	2	3	
	25	1	Adler mein [o: min] Suspension [1845]			12
Septbr.	12	1	Fichtes Werke 9r Bd (497)	2	4	4
	16	1	Meyer [M. A. Goldschmidt] Fortællinger [1846]	1	5	4
	25	1	[E. C.] Tryde 5 Prædikener [1846]		2	8
Octbr.	12	1	Sibbern Kosmologie (780)		3	
	24	1	Fichte, Werke 10-11r Bd (489-99)	5	1	14
Novbr.	6	1	Bekker Charikles (2033)		5	
	17	1	Fichte Grundzüge zur System der Physiologie III 1.2 (502-03)	2	4	
	20	1	Carus Psyche (459)	4	2	4
	25	1	Ussing. Reisebilleder I. [I-III 1846-47]		3	
Decbr	11	1	[E. F.] Neerbo [M. A. A. Wolff] Jøden i d. 19de Aarhundrede [1847 o: 1846]	1	3	
		1	Martensens Prædikener (227)	1	5	
	19	1	Cosmus [Carl Ussing] Nemesis [1847 o: 1846]	1	2	
	22	1	Molbech Analekter 2 (973-74)		2	
	31	1	Rudelbach, christelig Biographie I. (1958)		2	4
			(Blyantsklammer om Adlers fire bøger.)	Rbd.	57	4 β

Cl Fol. 45 Hrr Magister S. Kierkegaard til C. A. Reitzel Kiøbenhavn
d. 31 December 1849

		Debet			
1849		Rbd	β		
Januar	12	1	Levin Neologerne og de fremmede Ord [1849]	24	
	30	1	Hertz Tyrving (1564)	1	
	1	1	Sibbern om Forholdet imellem Sjæl og Legeme (781)	3	
Febr	10	1	Thiers Consulathistorie 75-80 (2016-23)	1	
Marts	24	1	Kierkegaard Fortsættelse 2 (372-75)		72
Mai	10	1	Eremita Enten Eller 1-2	3	48
	15	1	Lilien paa Marken		40
		1	Eremita Enten-Eller 1-2 ved Stud Lund	3	48
	21	1	Adler Optegnelser paa en Reise (2041)	1	
Juni	25	1	Kierkegaard Fortsættelser 3 H 1 Afd (372-75)		28
Juli	4	1	Rothe Det danske Kirkeaar (747)	2	
	11	1	Bille Beretning om Galatheas Reise 1ste Bd [1849]	4	
		1	Gad, Den evangelisk christelige Religion (184)	1	36
	18	1	Martensens Dogmatik (653)	3	60
Septbr	22	1	[Dines] Pontoppidan kirkelige Taler [1849]		80
		1	Kierkegaards Fortsættelser II 1 (372-75)		84
Novbr	10	1	[J. A.] Bornemann om den praktiske [protestantiske?] Theologies Betydning [1849]		16
	19	1	Waitz Lehrbuch der Psychologie (852)	5	

27	1	Fibiger Jephthas Datter (1545)		72
Decbr	7	1 Homanns smaa Digt [Smaae Digte 1850 3:1849]	1	
	28	1 Boisen. Israels Historie. 2d Deel (432-33)	1	32
			Rbd.	35
				64

Ovenstaaende Beløb er inddraget i Conto Curant d 20 Marts 1850 C A Reitzel
(Blyantskryds udfor 7. december.)

S. T. Hr Magister S. Kierkegaard til J. H. Schuboths Boghandling, paa Børsen.
Kjöbenhavn d 31 December 1849.

1849	Expl.		Rbd	Debet	β
April	7	1 Det gamle Testamentes Skrifter ved Möller I-II	3		
		1 Theater Repertoire 167-68 [167: Scribe: Verden vil be- drages. 1849. 168: Molière: Den indbildt Syge. 1849]			4
		Betalt Schubothe	Rbd	3	4

Cl VII Fol. 45 Hr Magister S Kierkegaard til C. A. Reitzel Kiöbenhavn
d. 31 December 1850

1850			Rbd	Debet	β
Januar	9	1 Martens[en] Sendschreiben [an den Herrn. Ober- consistorialrath Nielsen . . . 1850]		1	4
	14	1 Möhl Grundrids af en almindelig Kirkekalender (377)		4	8
		1 Paludan-Müller Om Martensens Dogmatik (709)		5	8
Febr	11	1 Müller, Die Lehre v. d. Sünde 1-2 (689-90)	7	2	
Mai	2	1 Bille Beretning om Galatheas Reise II [1850]	3	4	8
	16	1 Kierkegaard Fortsættelser II. 2 (372-75)		1	12
Juni	12	1 Martensen dogmatiske Oplysninger (654)		4	
	30	1 Thiers Consulatshistorie 81-91. (2016-23)	1	5	
		1 Clausens Fortolkninger 4 H (106-07)	1	1	14
Septbr	10	1 Abraham a St Clara Werke 78 (294-311)		1	4
	11	1 Lindberg Bibeloversættelse 1-8 (11)	3		10
Novbr	14	1 Chalybæus System d speciellen Ethik 1-2 (463-64)	6	4	
	29	1 Pascal Gedanken (711-14)	2		
Decbr	5	1 Clausen Fortolkninger 5 H (106-07)		3	8
	10	1 Winther nye Digte (1595)		3	8
	13	1 Aaben Skrivelse til Rigsd[agen fra københavnske Præster etc. 1850]			8
	15	1 Clara Raphael (1531)		4	8
	25	1 Pascal theolog Werke 1-2 (714?)	4		
		1 R. Nielsen, Martensen dogm Oplysn (703)		3	4
			35	3	8
		Fragaaer		3	4
			35		4
		Betalt C A Reitzel			

Herr Magister Kierkegaard (bagpaa regningen: Nørreg. 43) til A. G. Salomon, Boghandler. Kjöbenhavn, d. 1 Juni 1850.

		Debet	
		Rbdlr	£
1850			
April	Xenophon Werke (Griechische Prosaiker?)	3	
	Seneca Abhandl. u. Briefe (Römische Prosaiker)	1	64
Mai	Tacitus von Müller (1283-85)	3	
		7	64
	Modtaget Böger f	6	
	betalt A. G. Salomon Rest	1	64

S. T. Herr Mag. Kierkegaard Otto Schwartz, Bog- og Papiirhandler, Pilestræde 121, Hjørnet af Sværtegade. Kjöbenhavn, den 2. Octbr. 1850

		Debet	
		Rbdlr.	£
	1 Newman, die Seele (695)	2	
	betalt		
	pr Otto Schwartz.		

S. T. Hr Magister Kierkegaard til J. H. Schubothes Boghandling, paa Børsen. Kjöbenhavn, den 31 Decbr 1850.

		Debet		
		Rbd	£	3
1850	Expl.			
Octbr	1 Law, v. d. christl. Vollkommenheit (611)	4		8
	1 - über die Geschichte der Religion (612)	4		8
	Rbd.	1	3	
	Betalt Schubothe.			

Regning over leverede Böger til S. T. Herr Mag. art. Kierkegaard. fra P. G. Philipsen, store Kjøbmagergade Nr. 12. Kjöbenhavn, den 31 December 1850

		Rbd	£
1850			
8/11	1 Geissler Handbuch der philosophische Litteratur (976)	1	3
	betalt pr Philipsen		Ferd. Cohen

BILAG VIII

Schubothes Hoved-Journal ca. 1830-1854.

1836	p. 286:	Hrr. Candidat H: P: Kirkegaard [!]		
Augt	31	1 Kbhvns flyv: Post No. 1-100 a 8 s (1607)	8	2
Oct:	7:	1 Baggesens Breve [skiemtsomme Riimbreve, 1807?]		4
Nov:	29	1 Görres altdeutsche Volks- und Meisterlieder (1486)	2	4
		Flyveposten No. 101-124, betalt; R:		

		1	Die Werke der Philostrate (1141-42)				
		1	Stäudlin Geschichte der Scepticismus (791)	1	3		
	14	1	Meiners, Verfall der Sitten d. Römer (669?)	1			
Marts	12	1	- Geschichte 1-2. (671)		3		
		1	Die Werke d. Philostrate 2 Bde (1141-42)	1	4		
Juni	4	1	Chateaubriand die Martyren 2 Thle (465)	1	3		
			R 13-8				
			1853 Febr. 21de betalt			13	8
				Rbd.	21	1	8
					21	1	8

En papirlap fra 1852 i Schuboths Brevarkiv skrevet med Kierkegaards haand viser, at bøgerne købt den 6. februar er bestilt efter Schuboths lagerkatalog fra 1829, idet bogtitlernes sidehenvisninger svarer hertil.

Tilføjelse til side 94

Kjøbenhavns Adressecomptoirs Efterretninger af 25. januar 1858 indeholder følgende dødsannonce: „At min stræbsomme og retskafne Mand Bogbinder Niels Christian Møller, efter 10 Aar 2 Maaneders Sindssvaghed, er afgaaet ved Døden af Vattersot, i sit 66de Aar, bekjendtgøres herved. M. C. Møller.“ I Sankt Hans Hospitals protokol i Københavns Stadsarkiv er den 19. januar anført som dødsdato.